ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 66/18/2015
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
2015 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 15 ވަނަ ޖަލްސާ
12 ނޮވެންބަރު 2015
(ބުރާސްފަތި ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 09:00
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 13:48

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 27 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާން ކުރު ން .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3، ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާންކުރުން.
-3.1 އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ.15/3/2015/
4. ރި ޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 4، ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
-4.1 މިއަދު ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 11:15 ގައި އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ
ކޮޓަރި 3.
-4.2 ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 128 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވިފައިވާ
މައްސަލައެއް އެ ކޮމިޓީއަކުން ނިންމަވާނެ ސުންގަ ނޑި ކަ ނޑައަޅުއްވައި އަޅުގަ ނޑަށް އަންގަވާފައި ވާތީ، އެ ކޮމިޓީގެ
1

ސުންގަ ނޑި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 128 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އިޢްލާންކުރަން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހޮޅުދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 17/2011)މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ
ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު؛ ސުންގަ ނޑި، 26 ނޮވެންބަރު 2015.
5. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5، މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
-5.1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގަ އިވާ ގޮތުގެ މަތީން 2016 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހުށަހެޅުން. މި ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އަލްފާޟިލް
ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ 2016 ވަނަ
އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ
އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް. ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އިށީނދެވަޑައިގެން އިންނަވައި ބަޖެޓް ހުށަހެޅުއްވުމުގެ
ފުރުޞަތު އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ ޢަބްދުاله ޖިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ރަޙްމާންވަންތަ، ރަޙީމްވަންތަ هلا سبحانه وتعالى އަށް ޙަމްދާއި ޝުކުރުކުރަން. އެކަލާނގެއީ، ބިން
އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އިންސާނާގެ ކޮނޑުގައި އަޅުއްވައި، އެ ބިމުގައި އޭނާއަށް ޓަކައި ރިޒުގު
ތަނަވަސްކޮށްދެއްވި އޯގާވަންތް ރަސްކަލާނގެ. މި އުއްމަތުގެ ލޮބުވެތި ނަބިއްޔާ، ކައުއިތުރު މުޙައްމަދުގެ ފާނަށް
ޞަލަވާއި ސަލާމް ލައްވާށި! އެކަލޭގެފާނުންގެ އާލު އަޞްޙާބުން މި ޞަލަވާތާއި ސަލާމްގައި ހިމަނުއްވާށި! އެ މާތް
ނަބިއްޔާއީ ކޮންމެ ކަމެއްގައި ހެޔޮ މަގު އިންސާނިއްޔަތަށް އުނގަންނަވައިދެއްވި، ޢާލަމްތަކަށް ރަޙްމަތެއް ކަމުގައި
ފޮނުއްވުނު ސާހިބާ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ال ساّلم عليكم ورحمة هلا
وبركاته. އަޅުގަ ނޑު ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް މި ހުށަހަޅަނީ 2016 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓް ބަޔާން. މިއީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު. މި ބަޖެޓު އެކުލަވަ އިލާފައި މި ވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށަކަށް،
ދިވެހި ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް އުފާވެރި، އުޖާލާ މުސްތަޤްބަލެއް ގެނެސްދިމުގެ ތަރައްޤީގެ ތަރަހައިގެ މަތީގައި. އެއީ،
ރާއްޖޭގެ މިއަދުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދު اله ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމްގެ ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން ރައްޔިތުންނަށް ރަށްވެހިކަމާއި ތަނަވަސްކަން ގެނެސްދިނުމަށް. ހަލުވި ދުވެއްޔެއްގައި ރާއްޖެ
2

ކުރިއަރައިދިއުމަށް. ތަރައްޤީގެ އާ މަޝްރޫޢުތައް ފެށުމަށް. އަދި މިހާރު ހިނގަމުންދާ މަޝްރޫޢުތައް ނިންމުމަށް.
ހަމައެހެންމެ، ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ އާއްމު ޚިދުމަތްތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށް، މިހާރު ރާއްޖޭގެ
އިޤްތިޞާދަށް ދިމާވެފައިވާ ހުރަސްތައް ގިރާކުރުމަށް. ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވެފައިވާ ދަތިތައް ޙައްލުކޮށްދީ، ބަޖެޓުގައި
ހިމަނާފައިވާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރެއިން އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުމުގެ މައި އިންޖީނަކީ ޕްރައިވެކްޓް ސެކްޓަރު ކަމަށް
ހެދުމަށް. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ހަމަޖެހުމާއި ސުލްޙަމަސަލަސްކަން
ލިބުމަށް މަގުފަހިވާނެ. ރައްޔިތުންނަށް ހިތްފަސޭހަކަމާއި އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނެ. އެކަމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން
މިހާރުވެސް ކުރަމުންދާ ބުރަ މަސައްކަތަށް މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބޭނެ. ސަރުކާރުގެ
ޢަޒުމަކީ، އަމާޒަކީ މި ނަތީޖާ ހާސިލްކުރުން. މި ބަޖެޓުގެ އެހީގައި ދިވެހި ޤައުމާއި ރައްޔިތުންނަށް ފުދުންތެރިކަން
ގެނެސްދިނުން. އުފާފާގަތިކަމުގެ ކުރިބޯށިތަކާ ހަމައަށް ދިވެހި ޤައުމު ވާސިލްވުން. ކޮންމެ ރައްޔިތެއްގެ މޫނުމައްޗަށް
ހިނިތުންވުން ގެނެސްދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަކީ، ދުނިޔޭގެ
އިޤްތިޞާދަށް އަންނަ ބަދަލުތަކަށް ހުޅުވާލެވިފައިވާ އިޤްތިޞާދެއް. ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނަ ފުރޮޅުންތަކާއި
ކުރިމަތިވާ އަޑިގުޑަންތައް އަވަސް ގޮތެއްގައި އަސަރުފޯރާ ނާޒުކު އިޤްތިޞާދެއް. އެހެންކަމުން، މި ފުރުޞަތުގައި
ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނަ ބައެއް ބަދަލުތަކަށް ނަޒަރު ހިންގާލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން.
އެހެނީ، ބަޖެޓުގެ އަމާޒުތައް ހާސިލްކުރެވޭނީ ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނަ ފުރޮޅުންތަކަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރާ
ނޭދެވޭ އަސަރު ކުޑަކޮށްގެން. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފަހިވާ ފުރުޞަތުތަކުގެ ބޭނުން ފުރިހަމައަށް ހިފައިގެން.
އެހެންކަމުން، ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ އަންނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ
ބަދަލުތައް. ހުސްވި އޮކްޓޫބަރު މަހު އިންޓަރނޭޝަނަލް މަނިޓަރީ ފަންޑުން 2015 ވަނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު
ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ވަނީ، 3.1% ގައި. މިއީ 2014 ވަނަ އަހަރަށް ވުރެ ދަށް އަދަދެއް. އަދި 2016 ވަނަ
އަހަރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުން ހުންނާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ވަނީ، 3.8% ގައި. މި އަންދާޒާތަކަކީ ކުރިން
ލަފާކުރި ވަރަށް ވުރެ ދަށް އަދަދުތަކެއް. އެހެންކަމުން، ޝައްކެއް ނެތި ކަށަވަރުވާ ކަމަކީ ، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި
މި ވަގުތު މަޑުޖެހިފައިވާކަން. މީގެ މައިގަ ނޑު ސަބަބަކީ ކުރިއަރަމުން އަންނަ ޤައުމުތަކަށް ދިމާވަމުންދާ އިޤްތިޞާދީ
ހީނަރުކަން. މީގެތެރޭގައި ޗައިނާގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާ މިންވަރު މަޑުޖެހިފައިވުން ހިމެނޭ. ތެލާއި، މައުދަނާއި،
ކާބޯތަކެތި އުފައްދާ ޤައުމުތަކަށް ދިމާވެފައިވާ އިޤްތިޞާދީ ދަތިތައް ހިމެނޭ. ކްރެޑިޓާއި އިންވެސްޓްމަންޓް އިތުރުވާ
މިންވަރު ދަށަށް ދާން ފެށުން ވެސް ހިމެނޭ. މީގެއިތުރަށް ދުނިޔޭގެ ސިޔާސީ އޮއި ވަރަށް އަންނަމުންދާ ބަދަލުތައް ވެސް
މިކަމުގެ ދައުރެއް އަދާކުރޭ. އުއްމީދީ ޚަބަރަކީ ، ކުރިއަރަމުން އަންނަ ޤައުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދު ދުވެލި މަޑުޖެހުން
ނަމަވެސް، ކުރިއަރާފައިވާ ޤަ އުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅުވަމުން އަންނަކަން. މިގޮތުން، ވިޔަފާރިއާއި ފަތުރުވެރިކަމަށް
ދިވެހިރާއްޖެއަށް މުހިއްމު ޤަ އުމުތަކެއް ކަމަށްވާ، ވިލާތު ޤައުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދު 2015 އަހަރަށް ވުރެ ބޮޑަށް 2016
3

ވަނަ އަހަރު ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގައި ތެލުގެ އަގު ދަށަށް ގޮސްފައި ވާތީ، މިކަމުގެ ފައިދާ
ދިވެހި އިޤްތިޞާދަށް މިހާރު ދަނީ ކުރަމުން. އަދި ލަފާކުރެވޭ ގޮތުގައި އަންނަ އަހަރު ވެސް ތެލުގެ އަގު ހުންނާނީ އެއް
މިންގަ ނޑެއްގައި ހިފެހެއްޓިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެއްޔަށް މި އަހަރާއި މި އަންނަ އަހަރު
އަންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ މަޑުޖެހުމާއެކު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ކުރިއެރުން 2015 ވަނަ އަހަރު ހުންނާނެ ކަމަށް
މިހާރު ލަފާކުރެވެނީ 4.8% ގައި. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ލަފާކުރި ނިސްބަތެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ލަފާކުރި މިންވަރަށް
ވުރެ މި އަހަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިނޭރި އެއް ސަބަބަކީ، ރާއްޖެއަށް ފަތުރުވެރިން ޒިޔާރަތްކުރާނެ ކަމަށް
ލަފާކޮށްފައިވާ މިންވަރަށް ޒިޔާރަތްކޮށްފައިނުވުން. މިކަމުގެ މައިގަ ނޑު ސަބަބަކީ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެންމެ ގިނައިން
ފަތުރުވެރިން ޒިޔާރަތްކުރާ ޤަ އުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދަށް އައިސްފައިވާ ހީނަރުކަން. މި އަހަރު ނިމޭއިރު ރާއްޖެއަށް
ޒިޔާރަތްކުރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 1.25 މިލިއަން ފަތުރުވެރިން. ކަން މިހެން އޮތް ނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލެވޭ އުފާވެރި
އެއް ނަތީޖާއަކީ ، މިއީ 2014 ވަނަ އަހަރާ އަޅާބަލާއިރު 4% އިތުރު އަދަދެއްކަން. އަދި ހަމައެހެންމެ، 2016 ވަނަ
އަހަރު ފަތުރުވެރިން ޒިޔާރަތްކުރާ ނިސްބަތް 5.2% އިތުރުވެ ، 1.31 މިލިއަނަށް އަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިއާއެކު
2016 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު 6.4% އަށް ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. ދިވެހި އިޤްތިޞާދަށް
އައިސްފައިވާ ހެޔޮ ބަދަލުތަކަށް ބަލާއިރު، ވޭތުވެދިޔަ އެތައް އަހަރަކަށް ވުރެ ލާދައިގެ ރޭޓު ނުވަތަ އިންފްލޭޝަން ރޭޓު
މިހާރު ވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ތަން ދަށްވެފަ. މި އަހަރު ސެޕްޓެންބަރު މަހު ރާއްޖޭގެ ލާދަ ހުރީ 1.4% ގައި. މީގެ
ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭ ގައި ، ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގައި ހަކަތައާއި ކާބޯތަކެއްޗާއި މަޢުދަނުގެ އަގު ދަށްވެފައިވުމާ ގުޅިގެން އިމްޕޯޓު
މެދުވެރިކޮށް އަންނަ ލާދަ ، ދަށްވުން ހިމެނޭ. އެހެންކަމުން، އަންނަ އަހަރު ވެސް ރާއްޖޭގެ ބާޒާރުގައި އަގުތައް އެއް
މިންގަ ނޑެއްގައި ހިފެހެއްޓޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބެލެންސް އޮފް ޕޭމަންޓްސް ހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު، 2015
ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު ކަރަންޓް އެކައުޓް ދަރަނި ހުންނާނެ ކަމަށް ބެލެވެނީ 400 މިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރުގައި . ނުވަތަ
ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 11.8% ގައި. މިއީ 2014 ވަނަ އަހަރު ކަރަންޓް އެކައުންޓް ދަރަނި ހުރި މިންވަރަށް ވުރެ
މަތީ އަދަދެއް. 2016 ވަނަ އަހަރު ކަރަންޓް އެކައުންޓް ދަރަނި ހުންނާނެ ކަމަށް ބެލެވެނީ 428 މިލި އަން އެމެރިކާ
ޑޮލަރު. ނުވަތަ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 12.7% ގައި. 2015 ވަނަ އަހަރާއި 2016 ވަނަ އަހަރު ކަރަންޓް އެކައުންޓް
ޑެފިސިޓް މަތިވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވިފައި މި ވަނީ، ރާއްޖޭގައި ހިންގާ ތަރައްޤީގެ ބިޔަ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ސަބަބުން. މި
ހިނގާ 2015 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު ދައުލަތުގެ ރަސްމީ ރިޒާވުގައި ހުންނާނެ ކަމަށް ބެލެވެނީ 590 މިލިއަން އެމެރިކާ
ޑޮލަރު. ނަމަވެސް، 2016 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު ދައުލަތުގެ ރަސްމީ ޖަމައިގައި 644 މިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރު
ހުންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިއީ ތިން މަސްދުވަހުގެ އިމްޕޯޓަށް ފުދޭ މިންވަރުގެ ޖަމާއެއް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ބަލާއިރު
މި ހިނގާ 2015 ވަނަ އަހަރަކީ، ބޮޑެތި ކުރިއެރުންތަކެއް ހާސިލްކުރެވުނު އަހަރެއް. ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް ފަހިވާ
ގޮތަށް ގިނަގުނަ ބަދަލުތަކެއް ގެނެވުނު އަހަރެއް. މިގޮތުން، ޓްރެޜަރީ ބިލުގެ އިންޓްރަސްޓް ރޭޓު ކުޑަކުރުމާއި، މިނިމަމް
4

ރިޒާވް ރިކުއަރމަންޓް ދަށްކުރުން ހިމެނޭ. ޓްރެޜަރީ ބިލުގެ އިންޓްރަސްޓް ރޭޓު ކުޑަވުމަކީ ، ވިޔަފާރިކުރާ ފަރާތްތަކާއި
ރައްޔިތުންގެ މިސްރާބު ބޭންކުތަކަށް އަމާޒުވާނެ ކަމެއް. އަދި މިނިމަމް ރިޒާވް ރިކުއަރމަންޓް ދަށްކުރުމުން،
ރަށްޔިތުންނަށް ލޯނުދޭނެ އިތުރު ފައިސާ ބޭންކުތަކަށް ތަނަވަސްވާނެ. މީގެ ސަބަބުން، ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް ލޯނު ދެވޭ
މިންވަރު އިތުރުވާނެ. އަދި އިޤްތިޞާދީ އިތުރު މަސައްކަތްތައް ފެށުމުގެ ފުރުޞަތު އާއް މު ރައްޔިތުންނަށް ފަހިވާނެ.
އެއާއެކު ، ރާއްޖޭގެ ވަޒީފާގެ ބާޒާރަށް ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް އައިސް، ރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަން ކުރިއަރައި، އޭގެ ލާބަޔާ އި
މަންފާ ޤައުމަށް އާއްމުވާނެ. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ހަރުދަނާކުރުމަށް ސަރުކާރުން ވަނީ މުހިންމު ގިނަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް
ރާވާފަ. އޭގެތެރެއިން ބައެއް ކަންކަން މި ބަޖެޓުން ވެސް ފެންނާނެ. މިގޮތުން، އަންނަ އަހަރަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ޒިޔާރަތްކުރާ އަހަރުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރަން ހަމަޖެހިފައިވާ އަހަރެއް. އެހެންކަމުން، ރާއްޖެ އިސްތިހާރުކޮށް
ޕްރޮމޯޓްކުރުމުގެ ގޮތުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އިތުރު ހޭދަތަކެއް ކުރާނެ. އެއާއެކު ، ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައި
ރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތްކުރާ ފަތުރުވެރިންގެ އަދަދު އިތުރުވާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ. އަދި 2016 ވަނަ އަހަރަކީ ތަރައްޤީގެ އުސް
ކުންނުތަކަށް ރާއްޖެއަށް ގެނެސްދޭނެ ބޮޑެތި ބިޔަ މަސްރޫޢުތަކެއްގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނެ އަހަރެއް. މިގޮތުން،
މާލެ-ހުޅުމާލެ ބްރިޖުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެ. އަދި އިބްރާހީމް ނާޞިރު އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓް ޒަމާނީ
ފެންވަރަށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެ. ހަމައެއާއެކު، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
އިޢުލާންކުރައްވާފައިވާ ފަދައިން ، ރާއްޖޭގައި ނުހެދި ހުރި ރިސޯޓުތައް ހެދުމަށް 4% އަށް ވުރެ ދަށް އިންޓްރެސްޓް
ރޭޓުގައި ލޯނުހޯދާ ފަރާތްތަކަށް ސޮވްރިންގ ގެރެންޓީ ދިނުމަށް ސަރުކާރުން ވަނީ ހަމަޖައްސާފަ. ސަރުކާރުގެ އުއްމީދަކީ
ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް ދިމާވެފައިވާ ދަތިތައް ފިލުވައިދީ، ރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަމަށް ހުރި މަގުތައް އޭގެ ތަންމިނަށް
ހުޅުވާލުން. އެކަމަށް ޓަކައި މިހާރު ނުހެދި ހުރި ރިސޯޓުތައް ހެދުމަށް އަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ސްޕެޝަލް ޕާޕަސް
ވެހިކަލެއްގެ ތެރެއިން، ލޯނު ލިބޭނެ މަގުތައް ފަހިވޭތޯ މިހާރު ދަނީ މަސައްކަތްކުރެވެމުން. އަދި އަންނަ އަހަރުގެ
ތެރޭގައި ސަރުކާރުން ވިއްކަން ގަސްތުކުރާ ސޮ ވްރިންގ ބޮންޑުގެ ސަބަބުން އިތުރު ފުރުޞަތުތައް މިކަމަށް ފަހިވާނެ. މި
ބޮންޑުގެ ތެރެއިން ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ބައެއް މަޝްރޫޢުތަކަށް ނުވަތަ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ހޭދަކުރެވޭނެ.
އިސްލާމިކް ފައިނޭންސް އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ގޮތުން، "މޯލްޑިވްސް ސެންޓަރ ފޯ އިސްލާމިކް ފައިނޭންސް" މި
ނަމުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މިހާރު ވަނީ ކުންފުންޏެއް އުފައްދަވާފަ. އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ އުއްމީދަކީ، މި ކަމުގެ
ސަބަބުން އިސްލާމިކް ފައިނޭންސްގެ ސަބަބުން އައު ޕްރޮޑަކްޓުތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލީ ބާޒާރަށް ނުކުތުން. އަދި
ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ކުރަން ހުރި އިންވެސްޓްމަންޓުތަކަށް އިސްލާމިކް ފައިނޭންސް މެދުވެރިކޮށް ފައިސާ ލިބޭނެ މަގު
ތަނަވަސްވުން. ދެކުނު އޭޝިޔާގެ އިސްލާމީ ފައިނޭންސްގެ މައި މަރުކަޒަކީ ދިވެހިރާއްޖެ ކަމަށް ވުން. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ،
މިހާރު އޭޝިއަން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ބޭންކުގެ ފައުންޑަރ މެންބަރެއް. މިއީ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް ފައިސާ ހޯދަން ހުޅުވުނު އިތުރު ދޮރެއް. އެހެންކަމުން، ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މި
5

ބޭންކުގެ މެންބަރަކަށް ވުމާ ބެހޭ ބިލު، އަވަސް މުސްތަޤްބަލެއްގައި ފާސްކޮށްދެއްވުމީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް މިކަމުގެ
ހެޔޮ ނަތީޖާ އަވަހަށް ފެންނާނެ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2014 ވަނަ އަހަރު
ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީއާއި ހިނގި ޚަރަދުގެ ހިސާބުތަކާއި 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ ފަހުގެ އަންދާޒާ.
2014 ވަނަ އަހަރު އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ދައުލަތަށް ލިބިފައި ވަނީ 15.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި 2014 ވަނަ އަހަރު
ދައުލަތުން 16.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްފައިވޭ. އެހެންކަމުން، 2014 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓަކީ
1.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2015 ވަނަ އަހަރަށް ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްދެއްވާފައި ވަނީ، 24.3 ބިލިއަން
ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ނަމަވެސް 2015 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 21.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި ބަޖެޓުގައި
އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ދައުލަތަށް 21.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވިފައިވީ ނަމަވެސް، އެންމެ ފަހުގެ
އަންދާޒާ ދައްކާ ގޮތުން މިއަހަރު ނިމޭއިރު އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް މިހާރު ލަފާކުރެވެނީ 17.7 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. ހަމައެހެންމެ، ބަޖެޓް ފާސްކުރެއްވިއިރު ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް 1.3 ބިލިއަން ރުފިޔާގައި ހުރި ނަމަވެސް، އަހަރު
ނިމޭއިރު ޑެފިސިޓް ހުންނާނެ ކަމަށް މިހާރު އަންދާޒާކުރެވެނީ 3.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގައި. މިއީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ
ނިސްބަތުން 6.9%. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2016 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓް. 2016 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ މުޅި ޖުމުލަ އަދަދަކީ، 27 ބިލިއަން 457 މިލިއަން 365
ހާސް 85 ރުފިޔާ. މި ބަޖެޓުގައި ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ޚަރަދުކުރަން ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ 16.2 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. މިއީ ބަޖެޓުގެ 59%. ޖުމުލަ ބަޖެޓުގެ 31% ޚަރަދުވާނީ، މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި އިނާޔަތްތަކާއި
ޕެންޝަނަށް. ސަރުކާރުން ދޭ އެހީއާއި ސަބްސިޑީއަށް ބަޖެޓުގެ 9% ޚަރަދުކުރެވޭނެ. އަދި އޮފީސް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ
ތަކެއްޗާއި ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދަށް ބަޖެޓުގެ 10% ޚަރަދުކުރެވޭނެ. ބަޖެޓުގެ 41% ކަ ނޑައަޅާފައި ވާނީ، ކެޕިޓަލް ޚަރަދަށް.
ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ 80% ޚަރަދުކުރެވޭނީ ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމެންޓް ޕްރޮގްރާމަށް. އެއީ ޖުމުލަ
ބަޖެޓުގެ 33%. އާމްދަނީއާއި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2016 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭނީ 22.8
ބިލިއަން ރުފިޔާ. މީގެތެރޭގައި ހިމެނެނީ، ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ 13.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ޓެކްސް
ނޫން ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ 3.7 ބިލިޔަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ 1.5
ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް މި ބަޖެޓާ އެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭނެ ކަމަށް
ލަފާކުރެވޭ 4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިދެންނެވުނު ޚަރަދާއި އާމްދަނީއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު ، 2016 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ
ބަޖެޓު ޑެފިސިޓަކީ 3.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ 6%. މި ޑެފިސިޓު ފޫބެއްދުމަށް ރާވާފައި ވަނީ ބޭރުގެ
ފަރާތްތަކުން ހޯދާ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއާއި އެތެރޭގެ ފަރާތްތަކުން ހޯދާ 870 މިލިއަން ރުފިޔާއިން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، މި ސަރުކާރުގެ ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖެ ތަރައްޤީވުމަކީ މުޅި ރާއްޖެ ތަރައްޤީވުން.
ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކަށް ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި އެ ތަރައްޤީ ބެހިގެންދިއުން. އެހެންކަމުން، ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ ޚަރަދުގެ
6

ތެރެއިން އަތޮޅުތަކުގެ ޚަރަދަށާއި މަޝްރޫޢުތަކަށް ސީދާ ގޮތުގައި 9.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައަޅާފައިވާނެ. މިއީ ޖުމުލަ
ޚަރަދުގެ 36%. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތިން ބައިކުޅަ ދެބައި ކަ ނޑައެޅިފައި މި ވަނީ ވެސް އަތޮޅުތަކުގެ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މިދަންނަވާލަނީ 2016 އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން
އިޖުތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއަށް ހޭދަކުރާނެ ގޮތުގެ މަޢުލޫމާތު. ޚަރަދުތައް ބެހިފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު ، މި
ބަޖެޓުން އެންމެ ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރެވޭނީ އިޖްތިމާޢީ ތަރައްޤީއަށް. އެއީ ބަޖެޓުގެ 16% .46% ހޭދަކުރެވޭނީ
އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއަށް. އަދި ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ އާއްމު ޚިދުމަތަށް ބަޖެޓުގެ 29% ޚަރަދުކުރެވޭނެ.
މީގެއިތުރުން، 9% ޚަރަދުކުރާނީ ދަރަނި އަދާކުރުމަށް. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ސައްތައިން ސައްތަ އިސްލާމީ ދައުލަތެއް. މި
ސަރުކާރު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ ދީނީ އަދި ޤައުމީ ވަހުދަތު ހިމާޔަތްކުރަންޖެހޭ. ރާއްޖޭގެ އިސްލާމީ މަލަތައް
ފުޅާކޮށް، ފާޅުކުރަންޖެހޭ. މި ކަމަށް ޓަކައި އިސްލާމީ ތަޢުލީމް ލިބިފައިވާ ޚަރުދަނާ ޒުވާން ޖީލެއް ބިނާވާންޖެހޭ.
އެހެންކަމުން، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދުاله ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމްގެ ވަޢުދުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެންމެ ޚާއްޞަ
އެއް ކަމަކީ ، ރާއްޖޭގެ ދަރީން ނަށް އިސްލާމީ ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ޓަކައި ޒަމާނީ ވަސީލަތްތަކާއެކު ރާއްޖޭގައި އިސްލާމީ
ޔުނިވަރސިޓީ އެއް ޤާއިމުކުރުން. އެގޮތުން، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މިހާރު އުފައްދަވާފައިވާ ޔުނިވަރސިޓީގެ
މަޤްޞަދުތަކަށް މަގުފަހިކުރުމަށް މި ފަހަރު ބަޖެޓުގައި އިސްކަންދީފައިވާނެ. ހަމައެހެންމެ، ރާއްޖޭގެ ތަފާތު
ކަންކޮޅުތަކުގައި މިސްކިތްތައް އިމާރާތްކުރުމުގެ 45 މަޝްރޫޢެއް ކުރިއަށްދާނެ. މީގެއިތުރަށް އިސްވެ ދަންނަވަ އިލެވުނު
ރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ޤާއިމުކުރެވޭ އިސްލާމިކު ފައިނޭންސް ސެންޓަރުގެ ސަބަބުން އިސްލާމީ ޝަރީޢާގެ ސާފު
މަގުން މާލީ މުޢާމަލާތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ލިބޭނެ. ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނަކީ ޤައުމެއްގެ އިޖްތިމާޢީ
ތަރައްޤީގެ ތަރަހަ. އެހެންކަމުން، ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގެ މުހިއްމު އަނެއް ޕްރޮގްރާމަކީ، ތަޢުލީމު ކުރިއެރުވުމާއި
ހުނަރު ތަރައްޤީކުރުން. 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ 12% ހޭދަކުރަން ހަމަޖެހިފައި ވަނީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް. މިއީ
3.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ 2015 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ އަދަދަށް ވުރެ 8% އިތުރު އަދަދެއް. އެ
ބަޖެޓުން ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ގިނަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް ހިންގޭނެ. އޭގެތެރޭގައި ، އެއްވެ ސް ކުއްޖަކު ބާކީނުކުރުމުގެ
ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ހިންގޭ ބީޓެކް ޕްރޮގްރާމާއި، ދަސްވާރު ޕްރޮގްރާމު ހިމެނޭ. މީގެއިތުރަށް، ދަރިވަރުންނަށް
މިހާރުވެސް ހުޅުވާލެވިފައިވާ ލޯނު ސްކީމު އެގޮތުގައި ކުރިއަށްދާނެ. މުދައްރިސުން ޤާބިލުކަން އިތުރުކުރުމަށް ހިންގޭ
ޕްރޮގްރާމުތަކާއި އާ ޤައުމީ މަންހަޖު ތަންފީޛުކުރެވޭނެ. ހަމައެހެންމެ، ތަޢުލީމީ މައްތިނީގެ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ 12% ހޭދަކުރެވޭނެ. އިޖްތިމާޢީ ތަރައްޤީ ގެ ދާއިރާތަކުގެ ތެރެއިން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެންމެ ބޮޑު
ޚަރަދެއް ކުރާ އަނެއް ދާއިރާއަކީ، ޞިއްޙީ ދާއިރާ. މި ސަރުކާރުން އިސްކަންދެނީ ހަލުވި ދުވެއްޔެއްގައި ރާއްޖޭގެ
ޞިއްޙީ ދާއިރާ ކުރިއަރުވަ އި އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރަން. މިގޮތުން، ބަޖެޓުގެ 9% ޚަރަދުކުރެވޭނީ ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް.
މިއީ، 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ރައްޔިތުންގެ އު އްމީދުތަކަށް ދިރުންދޭ ޙަޤީޤތަކީ، މިއީ 2015 ވަނަ އަހަރާ
7

އަޅާބަލާއިރު 15% އިތުރު އަދަދެއް. 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުކޮށްގެން ރާއްޖޭގައި ނޭޝަނަލް
ޑައިގްނޯސްޓިކް ސެންޓަރެއް އި މާރާތްކުރުމުގެ ބޮޑު މަޝްރޫޢެއް ފެށޭނެ. ޞިއްޙީ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރުގެ ރަނގަޅު ކުރުމަށް
ޓަކައި އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ބިނާކުރުމާއި، ފަންނީ ޤާބިލުކަން އިތުރުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނެ. މީގެއިތުރަށް،
ހިތުގެ ބަލިތަކަށް ފަރުވާދިނުމަށް ނޭޝަނަލް ކާޑިކު ސެންޓަރެއް އިންދިރާގާނދީ މެމޯރިއަލް ހޮސްޕިޓަލުގައި ޤާއިމުކޮށް،
2016 ވަނަ އަހަރު ޚިދުމަތްދޭން ފެށޭނެ. ރައްޔިތުންނަށް އެކި ގޮތްގޮތުން ދެވޭ އިނާޔަތްތަކާއި ލުއިތަކުގެ ދާއިރާ ވެސް
ފާހަގަކޮށްލާނަން. މިގޮތުން، ޞިއްޙީ ދުޅަހެޔޮ ކަމަށް ޓަކައި ހުސްނުވާ އާސަންދައާއި އެންސްޕާއިން އެހީ ކުރިއަށްދާނެ.
ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތާއި ކާޑުގެ ބަވާތްތަކުގެ އަގަށް ދީފައިވާ ލުއިކަން ދެމިއޮންނާނެ. ދަތުރުފަތުރު ހެޔޮ އަގާއި،
މަސްވެރިންނާއި ދަ ނޑުވެރިންނަށް ދެވޭ އެހީ ދެމެހެއްޓޭނެ. އުމުރުން ދުވަސްވީ އިސް ރަށްވެހީންނަށް ދެވޭ ޚާއްޞަ
އިނާޔަތާއި އެކަނިވެރި މައިންނާއި ޚާއްޞަ އެހީ އަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ދައުލަތުން ފޯރުކޮށްދޭ އިޙްސާންތެރި މަދަދު
ދީލަތިކަމާ އެކު ދެވޭނެ. މިފަދަ ކަންކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި 3.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާނެ. އަދި މި އެހީތައް
ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އިންޞާފުވެރިކަން ގެނައުމަށް ޓަކައި އޭގެ ޙައްޤުވެރި ފަރާތްތަކަށް މި އިނާޔަތްތައް އަމާޒުކުރެވޭނެ.
އެއީ ޢަދުލުވެރިކަމާ އެކު ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި. މީގެއިތުރަށް، ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި
ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާއަށް ޓަކައި ދެވޭ ޚިދުމަތަށް 3.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރެވޭނެ. މިއީ މި ހިނގާ 2015 އަހަރަށް
ކަ ނޑައެޅުނު އަދަދަށް ވުރެ ދެ ގުނައަށް ވުރެ ވެސް އިތުރު އަދަދެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހީންގެ މަދަނިއްޔަތާއި
ރަށްވެހިކަން ކުރިއަރުވައި، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ހަރަދުނާކޮށް، ފުޅާކުރުމަށް ޓަކައި ހިންގަންޖެހޭ ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ވެސް
މި ބަޖެޓުގައި ޚާއްޞަ އިސްކަމެއް ދީފައިވާނެ. މިގޮތުން، ޢު މްރާނީ ތަރައްޤީއާއި އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް
4.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދު ކުރެވޭނެ. މިއީ 2015 އަހަރު ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ މިންވަރަށް ވުރެ 132%
އިތުރު އަދަދެއް. ރަށްވެހިކަމު ގެ މަސައްކަތް ފުޅާކުރުމުގެ ގޮތުން އެންމެ ބޮޑު ޚަރަދެއް ކުރެވޭނީ އާއްމު މައްތިނީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް. މީގެއިތުރަށް އިޤްތިޞާދީ މައިގަ ނޑު ދާއިރާތަކަށް ބަލާއިރު، މަސްވެރިކަމާއި ދަ ނޑުވެރިކަމަށް 147
މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާނެ. އަދި 2016 ވަނަ އަހަރަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތްކުރުމުގެ އަހަރުގެ ގޮތުގައި
ފާހަގަކުރާ އަހަރު ކަމަށް ވާތީ، ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާއަށް 174 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާނެ. މީގެތެރޭގައި
ފަތުރުވެރިކަން ޕްރޮމޯޓުކުރަން ސަރުކާރުން ކުރާ ހޭދަ ވެސް ހިމެނޭނެ. ކުދިކުދި ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކާއި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތަކަށް މާލީ އެހީތެރިކަން ފޯރުވައިދީ ، އެ ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ހިމެނޭ ގޮތަށް،
ވިޔަފާރީގެ ދާއިރާ އަށް 298 މިލިއަން ރުފިޔާ އެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސަރުކާރަކީ ދިވެހި އަބާދީގެ 35% ހިއްސާކުރާ ޒުވާނުންނަށް ޚާއްޞަ އަހައްމިއްޔަތެ އް ދޭ ސަރުކާރެއް. މިގޮތުން،
ޒުވާނުން ހަރުދަނާ ބަޔަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ޒުވާނުންގެ މިނިސްޓްރީއަށް 378 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައަޅާފައިވާނެ.
މީގެއިތުރަށް ހުޅުމާލޭގައި ބިނާކުރެވޭ ޒުވާނުންގެ ނަގަރު، ނުވަތަ ޔޫތު ސިޓީ ތަރައްޤީކުރުމަށް 521 މިލިއަން ރުފިޔާ
8

ހިމަނާފައިވާނެ. ކުޅިވަރުގެ ދާއިރާއިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ކުޅިވަރުގެ އެރީނާތައް ޤާއިމުކުރުމުގެ 157
މަޝްރޫޢެއް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާނެ. މީގެއިތުރަށް، މި ބަޖެޓަކީ އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތުގައި ޒުވާނުން ބައިވެރިވުމަށް
ދަޢުވަތުދޭނެ ބަޖެޓެއް. އެގޮތުން، ވިޔަފާރިކުރަން ބޭނުންވާ ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތު ފަހިވާނެ ގެޓްސެޓް، ފަސޭހަ މަދަދު
ފަދަ ލުއި ލޯނު ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ބަޖެޓު ކުރެވިފައިވާނެ. އެހެންކަމާއެކު، 2016 ވަނަ އަހަރު ވަނީ ޒުވާނުންގެ
ތަރައްޤީގެ ބޮޑު އަހަރަކަށް. ޒުވާނުންނަށް ފާގަތި، ނިޔާމަ އަހަރަކަށް. ޝައްކެތް ނެތް. ކުދި އާބާދީތައް ކުދި
ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅެމުންދިއުމަކީ ޒަމާނީ ތަރައްޤީ އަށް އެ ރަށްރަށުން ކަ ނޑިންމައިން ނުވަދެވި އޮތް ހަމައެކަނި ސަބަބު.
އެހެންކަމުން، ރައީސް ޢަބްދުاله ޔާމީންގެ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުގެ އަމާޒަކީ، މާ ރަށްރަށް އުފައްދައި ތަރައްޤީ
އެއްފަސްކުރުން. އެ ކަމަށް ޓަކައި ތަރައްޤީގެ ބޮޑެތި ސަހަރުތައް ބިނާކުރުން. މިފަދަ ރަށްރަށާއި ސަރަހައްދުތަކަށް މި
ބެޖުޓުން ބޮޑު ބައެއް ހޭދަކުރާނެ. އަދި ކެޕިޓަލް ޚަރަދު ނުވަތަ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޚަރަދުތައް ވެސް އެކުލަވައިލެވިފައި
ވާނީ މި އުސޫލުގެ މައްޗަށް ބަލައިލެވިގެން. މި ސަރުކާރު އެދެނީ އަލަށް އުފެއްދޭ ހުޅުމާލޭ ޒުވާނުންގެ ނަގަރާއި
އެނޫންވެސް އަލަށް ބިނާކުރެވޭ އެފަދަ ސަހަރުތަކަށް ރައްޔިތުންގެ ޝައުޤުވެރިކަން ދިނުން. ޒަމާނީ ތަރައްޤީގެ މި
ހިތްފަސޭހަ ވެއްޓާއި ބިނާތަކުން ރައްޔިތުންގެ ހިޔާވަހިކަން ލިބިގަތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވާލަނީ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓު ޕްރޮގްރާމް؛ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ
އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ގޮތް. މި ޕްރޮގްރާމުގެ މައިގަ ނޑު އަމާޒަކީ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށް
ގެންދިއުން. ތަރައްޤީ ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުން. އެހެންކަމުން، މި ބަޖެޓު ތެރެއިން 9.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާނެ. މިއީ ބަޖެޓުގެ 33%. އެހެންކަމާއެކު، މިއީ ދިވެހި ތާރީޚު ގައި
ވެސް މިހާތަނަށް ބަޖެޓުގައި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް އެންމެ ބޮޑު ޖާގައެއް ދެވުނު އަހަރު ކަމުގައި މި ދަންނަވަނީ
ދީލަތިވަންތަ اަلهއށް ޙަމްދުކުރާ ހާލު އުފަލާއި ހި ތްހަމަޖެހުމާ އެކު. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތައް އެކުލަވަ އިލުމުގައި
މައިގަ ނޑު 2 ކަމަކަށް އިސްކަންދީފައިވާނެ. އެއް ކަމަކީ، މިހާރު ހިނގަމުންދާ މަޝްރޫޢުތައް އަވަހަށް ނިންމުން.
އަނެއް ކަމަކީ ، އަލަށް ފަށާ މަޝްރޫޢުތަކަކީ ރައްޔިތުންގެ އާއްމު ހާލަތު ރަނގަޅުކޮށް، ރައްޔިތުންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން
ގެނެސްދިނުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެ މަޝްރޫޢުތަކެއް ކަމުގައި ހެދުން. އޭގެ ސަބަބުން އިޤްތިޞާދަށް ކުރިއެރުން ލިބި،
ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެ. ސަރުކާރު ވަޢުދެއް ފުއްދޭ ކޮންމެ ފަހަރަކު ރައްޔިތުންނަށް އެ
ވާސިލްވެވުނީ ތަރައްޤީގެ އާ ހަރުފަތަކަށް. 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތަކަށް
ކަ ނޑައަޅާފައިވާ 9.1 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން އާއްމު ބަޖެޓުން ހޭދަކުރަން ކަ ނޑައަޅާފައި ވަނީ 5.2 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. އަދި ބޭރުގެ ލޯނު އެހީގެ ގޮތުގައި 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އެހީއާއި ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކުން 1.2 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދެން މިދަންނަވާލަނީ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
ހިމަނާފައިވާ މުހިއްމު ބޮޑެތި މަޝްރޫޢުތައް. އިބްރާހީމް ނާޞިރު އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓް ޒަމާނީ ފެންވަރަށް
9

ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު. މާލެއާއި ހުޅުމާލެއާ ދެމެދުގައި އަޅަން ހަމަޖެހިފައިވާ، ޗައިނާ މޯލްޑިވްސް ފްރެންޑްޝިޕް
ބްރިޖުގެ މަޝްރޫޢު. ރައްޔިތުން ގެދޮރުވެރިކުރުމުގެ ގޮތުން މިހާރު ކުރިއަށް ގެންދަންވާ 1985 ހައުސިންގ ޔުނިޓު ގެ
މަޝްރޫޢާއި އަލަށްފަށާ ދޮޅު ހާސް ހައުސިންގ ޔުނިޓު ގެ މަޝްރޫޢު. ބަލިތައް ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި ޒަމާނީ ފެންވަރުގެ
ޤައުމީ ތަޙުލީލީ މަރުކަޒެއް އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގެ ހޮސްޕިޓަލްގެ ހުސްބިމުގައި ބިނާކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު. ށ. ފުނަދޫ
އެއަރޕޯޓް ހެދުމަށް ބިން ހިއްކުމުގެ މަޝްރޫޢު. މިދެންނެވި ބިޔަ ބޮޑެތި މަޝްރޫޢުތަކަކީ، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ޤައުމަށް
އިތުރު ދޮރުތަކެއް ހުޅުވައިދޭނެ މަޝްރޫޢުތަކެއް. ރައްޔިތުން އޭގެ މަންފާ ދެކޭނެ މަޝްރޫޢުތަކެއް. ބަޖެޓު މެދުވެރިކޮށް
ކުރިއަށްދާ މި މަޝްރޫޢުތަކުގެ އިތުރަށް ޕަބްލިކު ޕްރައިވެޓް ޕާރޓްނަޝިޕް އުސޫލުންނާއި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ
ކުންފުނިތައް މެދުވެރިކޮށް ވެސް ގިނަ މަޝްރޫޢުތަކެއް 2016 ވަނަ އަހަރު ކުރިއަށްދާނެ. އޭގެތެރޭގައި ހުޅުމާލޭގެ ދެވަނަ
ފިޔަވަހި އާރާސްތުކުރުމުގެ ބިޔަ މަޝްރޫޢު ހިމެނޭނެ. 2016 ވަނަ އަހަރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީން އެންމެ ބޮޑު ހޭދައެއް
ކުރަން ހަމަޖެހިފައި ވަނީ ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން ޙައްލުކުރުމާއި ވައިގެ ބަނދަރުތައް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް.
މިކަމަށް ޓަކައި އަންނަ އަހަރު 63 މަޝްރޫޢުއަކަށް 2.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރާނެ. މީގެތެރެއިން 60 ރަށެއްގެ
ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް 783 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. އަދި ހަނިމާދޫ އެއަރޕޯޓް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު ވެސް
ކުރިއަށްދާނެ. 2016 ވަނަ އަހަރު ބިން ހިއްކުމަށާއި މަގުހެދުމަށް 1.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. އެގޮތުން، 9
ރަށެއްގެ ބިން ބޮޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެ. މަގުހެދުމުގެ އޮނަވިހި މަޝްރޫޢެއް އަތޮޅުތެރޭގެ އެކި ރަށްރަށުގައި
ކުރިއަށްދާނެ. މާލޭގެ މަގުތައް އަލުން ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތާއި، މާލޭގެ ހުޅަނގު ފަރާތުގެ ތަރައްޤީކުރެވޭ
ޒަމާނީ ހެދިގޮނޑުދޮށުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެން މިހާރު އެ ދަނީ ކުރިއަށް. މީގެއިތުރަށް މާލޭގެ ހުޅަނގު ދެކުނު ފަރާތުގެ
ބަނދަރު ސަރަހައްދު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް އަންނަ އަހަރު ފެށޭނެ. ހަމައެހެންމެ، ލ. އަތޮޅުގައި މިހާރު
ކުރިއަށްދާ ލިންކްރޯޑު ގެ ބިޔަ މަޝްރޫޢު އަންނަ އަހަރު ނިމޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. 2016 ވަނަ އަހަރު ބިން
ހިއްކުމަށާއި މަގު ހެދުމަށް 1.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. އެގޮތުން ، 9 ރަށެއްގެ ބިން ބޮޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށްދާނެ. މަގުހެދުމުގެ އޮނަވިހި މަޝްރޫޢެއް އަތޮޅުތެރޭގެ އެކި ރަށްރަށުގައި ކުރި އަށްދާނެ. މާލޭގެ މަގުތައް އަލުން
ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިގެން މިހާރު އެ ދަނީ ކުރިއަށް. އަދި ހަމައެހެންމެ، ލ. އަތޮޅުގައި މިހާރު
ކުރިއަށްދާ ލިންކް ރޯޑުގެ ބިޔަ މަޝްރޫޢުތައް އަންނަ އަހަރު ނިމޭނެ. އެކި މަރުޙަލާތަކުގައި ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް
ފެނާއި ނަރުދަމާގެ 96 މަޝްރޫޢެއް 2016 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާނެ. މި މަޝްރޫޢުތަކަށް 960 މިލިއަން
ރުފިޔާ ހޭދަކުރެވޭނެ. މި ދާއިރާއިން އަލަށް ފަށާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރޭގައި، އޯޕެކް ފަންޑް ފޯ އިންޓަރނޭޝަނަލް
ޑިވެލޮޕްމެންޓް ނުވަތަ އޮފިޑްގެ އެހީގައި 29 ރަށެއްގައި ހިންގާ ފެނާއި ނަރުދަމާ އަދި ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ނިޒާމު
ޤާއިމުކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިމެނޭނެ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް އައްޑޫ ސިޓީއާއި ފުވައްމުލަކުގައި ކުރިއަށްދާނެ، ފެނާއި
ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް ފާހަގަކޮށްލަން. އަދި ހޫނު މޫސުމުގައި ފެނަށް ޖެހުމުގެ މައްސަލަ ޙަ އްލުކުރުމަށް 49 ރަށެއްގައި
10

ޚާއްސަ މަޝްރޫޢުތަކެއް ހިންގޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގޮތުން 2016 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 60 މަޝްރޫޢެއް ހިމަނާފައިވާނެ. މި ދާއިރާއަށް 793 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. މީގެތެރޭގައި
ގޮނޑުދޮށުގެ މައްސަލަ އެންމެ ނާޒުކުވެފައިވާ ރަށްރަށުގެ ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމަށް 34 މަޝްރޫޢެއް ހިމެނިފައިވާނެ.
އޭގެތެރޭގައި ކުނި ނައްތާލުމުގެ ސަރަހައްދީ ނިޒާމު އައްޑޫ ސިޓީ، ފުވައްމުލައް އަދި ހުވަދު އަތޮޅުގައި ޤާއިމު ކުރެވޭނެ.
މީގެއިތުރަށް ކަރަންޓަށް ކުރާ ހޭދަ ކުޑަކުރުމަށާއި، ޢި ޔާދަކުރަނިވި ހަކަތަ އުފެއްދުމާއި ގުޅޭގޮތުން މަޝްރޫޢުތަކަށް 340
މިލިއަން ރުފިޔާ 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރާނެ. އެގޮތުން، މާލޭގައި އިތުރު 50 މެގަވޯޓް ކަރަންޓް
އުފެއްދޭނެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުމަށް މާލެއާއި ހުޅުމާލެ ކަރަންޓް ވިއުގައަކުން ގުޅާލުމުގެ މަސައްކަތް ފަށާނެ. އަދި
ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ އެކި ރަށްރަށުގައި ތިމާވެއްޓާ ރައްޓެހި ހަކަތައިގެ ނިޒާމުތައް ޤާއިމުކުރުން ވެސް ހިމެނޭ.
މީގެތެރޭގައި ކުނިން ހަކަތަ އުފައްދާ ނިޒާމު ޤާ އިމުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުޅުދުއްފުށި، އައްޑޫ ސިޓީ އަދި ރ. ވަންދޫގައި
ކުރިއަށްދާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ކުޅިވަރުގެ އެރީނާތައް ޤާއިމުކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ވަރަށް ހަލުވި ކޮށް 2016
ވަނަ އަހަރު ވެސް ކުރިއަށްދާނެ. މިގޮތުން މިހާރު ހިނގަމުންދާ މަޝްރޫޢުތައް ހިމެނޭ ގޮތަށް ޖުމުލަ 157 މަޝްރޫޢެއް
ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ކުރިއަށްދާނެ. މިކަމަށް 233 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. މީގެއިތުރަށް، މިސްކިތްތައް
ބިނާކުރުމާއި، އިޖްތިމާޢީ އެހެން ދާއިރާތަކަށް 126 މަޝްރޫޢެއް 2016 ވަނަ އަހަރު ކުރި އަށްދާނެ. މި މަޝްރޫޢުތަކަށް
573 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރަން ނިންމާފައިވާނެ. އަދި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ހިންގޭ 113
މަޝްރޫޢަކަށް 396 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަކުރާނެ. ދަ ނޑުވެރިކަމާއި މަސްވެރިކަމުގެ 13 މަޝްރޫޢަކަށް 29 މިލިއަން
ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައިވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ޤައުމު މިއަދު މި އޮތީ އަމާންކަމާއި ރައްކާތެރިކަން
ކަށަވަރުކުރަންޖެހިފައިވާ ހާލަތެއްގައި. އެހެންކަމުން، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ސުލްޙަމަސަލަސްކަން ޤާއިމުކުރުމުގެ
ވަސީލަތްތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި މި ދާއިރާގެ މައްތިންޏަށް 598 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވާނެ.
އަދި ކައުންސިލުތަކާއި އިދާރީ މައްތިންޏަށް 311 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައިވާނެ. އާދެ! މި ބަޖެޓް އެކުލަވައިލާފައި
މި ވަނީ، ރާއްޖެ ފަދަ ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ ޤައުމަކަށް އެންމެ ބޭނުންވާ ރަށްވެހިކަމާއި، ޢުމްރާނީ ކުރިއެރުމުގެ
މަގުފަހިވާނެ ގޮތަކަށް. ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދުތައް ހާސިލްވާނެ ގޮތަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވާލަނީ ދައުލަތުގެ އާމުދަނީއާ ގުޅޭ ގޮތުން ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާ މުހިއްމު ބަދަލުތަކާއި އާމުދަނީ އިތުރުކުރުމަށް
ރާވާފައިވާ ކަންތައްތައް. އާމްދަނީއާ ގުޅޭގޮތުން މި ބަޖެޓުގެ ސިޔާސަތަކީ ޓެކްސް ރޭޓަކަށް ބަދަލުނުގެނައުން.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ހުރި ވަސީލަތްތަކުގެ ބޭނުން އެދެވޭ ގޮތެއް ގައި ހިފައިގެން އާމު ދަނީ އިތުރުކުރުން. އެގޮތުން ،
އާމުދަނީގެ ބިންގާ ފުޅާކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން. އާމުދަނީ އިތުރުކުރުމުގެ ގޮތުން މި ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅާ މުހިއްމު
ކަންތައްތަކަކީ ، ސްޕެޝަލް އިކޮނޮމިކު ޒޯންތައް ހަދައިގެން 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ، ބިންވެރިކުރުވުމުން 400 މިލިއަން
ރުފިޔާ، އިތުރު 10 ރަށް ޓޫރިސްޓް ރިސޯޓްގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ކުއްޔަށް ދޫކޮށްގެން 462 މިލިއަން ރުފިޔާ،
11

ވިއްކާ އިމާރާތާއި ފްލެޓުން ނެގޭ ޓެކުހުން 38 މިލިއަން ރުފިޔާ، ބިދޭސީ މުވައްޒަފުން ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ފޮނުވާ
ފައިސާއިން 3%ގެ ރެމިޓެންސް ފީއެއް ނަގަ އި، އެ ފީ ން ލިބޭ 56 މިލިއަން ރުފިޔާ. ފަޅު ހިއްކުމަށްފަހު އެ
އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތަށް ކުއްޔަށް ދޫކޮށްގެން 1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ދަ ނޑުވެރިކަމާ އި މަސްވެރިކަމުގެ މަސައްކަތްތަކަށް
އިތުރު ރަށް ކުއްޔަށް ދޫކޮށްގެން 25 މިލިއަން ރުފިޔާ. ރެވެނިއު ސްޓޭމްޕް ގާނޫނު މުރާޖަޢާކޮށްގެން ލިބޭ 30 މިލިއަން
ރުފިޔާ. ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން ދައްކާ ބިމު ކުލި މުރާޖަޢާކޮށްގެން 13.5 މިލިއަން ރުފިޔާ. ފަތުރުވެރިކަމަށް
އަލަށް ދޫކުރި ރަށްރަށާއި ފަޅުތަކުން ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ އާމްދަނީން 462 މިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އަމަންއަމާންކަމާއި ހިތްހެޔޮކަން ވިއްކައިގެން ތަރައްޤީވާ ޤައުމެއް. ދިވެހިންގެ
އެންމެ ބޮޑު އެއް ރައުސުލްމާލަކީ އަދި ބޭރަށް ވިއްކޭ އެންމެ އަގުބޮޑު މުދަލަކީ، އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ މެދުގައި އޮތް
ސުލްޙަމަސަލަސްކަން. އެހެންކަމުން، 2016 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ފޮނި ނަތީޖާތަކެއް ނެރެން އަޅުގަ ނޑުމެން
އުއްމީދުކުރާއިރު، ރާއްޖޭގައި ދާޚިލީ ހަމަޖެހުން ޤާއިމުވެފައި އޮތުން ނިހާޔަތަށް މުހިއްމު. އަދި މުހިއްމު ތަރަހަ އިގެ
މަތީގައި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު އިތުރަށް ރަނގަޅުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ. މެދު ރަސްތާގައި އިޤްތިޞާދަށް
ދިމާވާނެ ލޮޅުންތަކުން ސަލާމަތްވެ، ދުޅަހެޔޮ އިޤްތިޞާދެއް ބިނާކުރަންޖެހޭ. މިކަމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް
ދެކޮޅުޖެއްސުމަކީ މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. 2015 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުން ޚަރަދުކުރާ ކޮންމެ 100
ރުފިޔާއަކުން 72 ރުފިޔާ ޚަރަދުވަމުން މި ދަނީ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި ހިންގުމުގެ އެކިއެކި ޚަރަދުތަކަށް.
އެހެންކަމުން، ޤައުމުތަކަށް ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ ޤައުމަކަށް އެންމެ މުހިއްމު މައްތިނި ބިނާކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން ކުޑަވޭ.
ވުމާއެކު، ދައުލަތުގެ ހިންގުމުގެ ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ހިންގުމުގެ ނިޒާމު އަޅުގަ ނޑުމެން
ދެކޮޅުޖެއްސޭ ފަދަ ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރަން އެބަޖެހޭ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް، ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އުފެއްދުންތެރިކަމާއި
ފެންވަރު މަތިކުރަން އެބަޖެހޭ. ސަރުކާރުން ދަނީ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރަމުން. ރާއްޖޭގެ އާބާދީ
ކޮންމެ 8 މީހަކުން އެކަކީ، ދައުލަތުން މުސާރަ ލިބޭ މީހެއް. މިއީ ދައުލަތަކުން ވަޒީފާ ލިބުމުގައި ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން
ބަލާއިރު ވެސް ވަރަށް މަތީ އަދަދެއް. މިގޮތުން، ދައުލަތުގެ ވަޒީފާގެ ދަފްތަރުގައި ތިބި 40 ހާހަށް ވުރެ ގިނަ
މުވައްޒަފުންނަށް މުސާރައިގެ ގޮތުގައި ގާތްގަ ނޑަކަށް 7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ. މިއީ 2016 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓު
ނިސްބަތުން ގާތްގަ ނޑަކަށް 25%. އެހެންކަމާ އެކު މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ޚިދުމަތަކީ ރައްޔިތުން
ބަލައިގަންނަ، ފެންވަރު ރަނގަޅު ޚިދުމަތަކަށް ވާންޖެހޭ. ވަގުތުގެ ބޭނުން ހެޔޮގޮތުގައި ހިފަންޖެހޭ. ރަނގަޅު، އުފާވެރި
މުޖުތަމަޢެއް ފެންނާނީ އޭރުން. ދާދި ފަހުން ސަރުކާރުން ވަނީ ރަސްމީ މަސައްކަތުގެ ގަޑި މަދުކޮށްފަ. މީގެ ބޭނުމަކީ،
އަޅުކަމާ އި ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނާ އަދި ކުޅިވަރާ އި ކަސްރަތު ގެ ތެރެއިން އަމިއްލަ ނަފްސު ކުރިއަރުވައި، ޢާއިލާތަކުގައި
ވަގުތު ހޭދަކުރުމަށް މުވައްޒަފުންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުން. އަދި އޭގެ ހެޔޮ ބަދަލު މުވައްޒަފުންނަށް ލިބި،
ރައްޔިތުން ހިތްހަމަޖެހޭ ފަދަ ޚިދުމަތެއް ދައުލަތުން ފޯރުކޮށްދިނުން. ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައިގެ
12

އޮނިގަ ނޑުގައި ހަމަހަމަކަން ޤާ އިމުކުރުމުގެ މުހިއްމުކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. މިކަމަށް ޓަކައި މުސާރައިގެ
ހަމަހަމަކަން ޤާއިމުކުރުމާ ބެހޭ ގާނޫނު ފާސްކޮށް، ޕޭރިވިޔު ކޮމިޝަނެއް އުފައްދައި، މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ
މުރާޖަޢާކޮށް، މުސާރައިގެ ހަމަހަމަކަން ޤާއިމުކުރުން އަވަސްކުރަން އެބަޖެހޭ. މި މަސައްކަތް ނުކުރެވިއްޖެ ނަމަ،
މުސާރައިގެ ޚަރަދުތައް ނުހިފެހެއްޓި، ދައުލަތަށް ބޮޑު ބުރައަކަށް ވެދާނެ. ހަމައެހެންމެ، މިފަދަ ނިޒާމެއް ހަރުދަނާ
ގޮތެއްގައި އެކަށައެޅުމަކީ މުވައްޒަފުންގެ މެދުގައި މުސާރައިގެ ހަމަހަމަކަން ޤާއިމުކުރެވި، މަސައްކަތުގެ ރޫހު އިތުރުވެ،
އުފެއްދުންތެރި ނަތީޖާތަކެއް ފެންނާނެ ކަމެއް. ސަރުކާރުގެ ގިނަ ކުންފުނިތަކަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ސަބްސިޑީއާ އި
ކެޕިޓަލް ކޮންޓްރިބިއުޝަންގެ ގޮތުގައި ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރެވޭ. މި ކުންފުނިތައް ހިންގުން ރަނގަޅުކޮށް ، އެ ކުންފުނިތައް
މެދުވެރިކޮށް ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ ޑިވިޑެންޑު އިތުރުވެގެން ދިޔުމަކީ ނުވަތަ ދައުލަތުން އެ ކުންފުނިތަކަށް ދޭންޖެހޭ
ސަޕޯޓު ކުޑަކުރުމަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ލުއިވާނެ ކަމެއް. ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ ކޯޕަރޭޓު އުސޫލުތައް ހަރުދަނާކޮށް،
ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވުން ކުޑަކުރުމަށް އެ ކުންފުނިތަކުގެ ފެންވަރުގައި ވެސް މަސައްކަތްކުރުމަކީ ކޮންމެހެން ވެސް
ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބުރަބޮޑުވާ އަނެއް
ސަބަބަކީ، މަދު އާބާދީތަކެއްގެ މައްޗަށް އެތައް ރަށެއްގައި މީހުން ދިރިއުޅުން. ރާއްޖޭގައި މިހާރުވެސް 108 ރަށެއްގައި
މީހުން ދިރިއުޅެމުން އެބަދޭ. މި ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ދައުލަތުން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ. އެހެނީ، ކޮންމެ ރައްޔިތަކީ
ވެސް ދައުލަތަށް މުހިއްމު ފަރުދެއް. ނަމަވެސް، ރާއްޖޭގެ އާބާދީ މިގޮތަށް ބެހިފައި އޮތުމުން، އިކޮނޮމީޒް އޮފް ސްކޭލް
ގެއްލޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަޖެޓުގެ ހިސާބުތަކުން ފާހަގަކުރެވިފައި ވަނީ ކުދި އާބާދީތައް ގުޅުވައިލައިފި ނަމަ، ބަޖެޓުން
ކޮންމެ އަހަރަކު ކުރަމުންދާ ޚަރަދުތަކުން އެތައް ފައިސާއެއް ސަލާމަތްކުރެވި، ޤައުމު ބިނާކުރުމުގެ މުހިއްމު
މަޝްރޫޢުތަކަށް އެ ފައިސާ ބޭނުންކުރެވޭނެކަން. އެހެނީ 500 އަށް ވުރެ ކުދި އާބާދީ ހިމެނޭ ރަށްރަށުގެ މީހުން، މާ
ރަށްރަށަށް ބަދަލުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، އަހަރަކު ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލެއް ބިނާކުރެވޭ މިންވަރަށް ޚަރަދު ސަލާމަތްކުރެވޭނެ.
އެހެންކަމުން، މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމީ ފެންވަރުގައް ޔާއި ފަރުދީ ފެންވަރުގައި ގޮތްތަކެއް ނިންމައި،
ޢަމަލުކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް. އަންނަ އަހަރަކީ އދ.ގެ ދެމެހެއްޓެނިވި ތަރައްޤީ އާ އަމާޒުތަކަށް ވާސިލުވުން މަސައްކަތް
ފަށަންޖެހޭ އަހަރު. މި އަމާޒުތައް ހާސިލުކުރަންޖެހެނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ރޭވުންތެރި އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން.
އެކަމަށް ފައިސާ ހޯދައިގެން. އެހެންކަމުން، މި އަމާޒުތައް ޔަޤީންކުރެވޭނެ މަގުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދަންޖެހޭ.
ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ނިމިގެން މި ދާ ސާސްކަފުގެ ތަރައްޤީ ގެ އަމާޒުތައް ހާސިލުކުރުމުގައި ވެސް ކާމިޔާބީތަކެއް ހޯދާފައިވާ
ޤައުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މި ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ ޤައު މަށް ކުރިމަތިވާ ސިޔާސީ،
އިޖްތިމާޢީ، އިޤްތިޞާދީ ގޮންޖެހުންތަކުން ހަލުވިކަމާ އެކު އަ ރައިގަތުން. ރައްޔިތުންގެ ހެވާއި މަންފާއަށް ޓަކައި ޤައުމަށް
ލާބަހުރި ރަނގަޅު ފުރުޞަތުތަކުގެ ބޭނުން ހެޔޮ ގޮތުގައި ހިފުން. ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް
ފުއްދުން. ރައްޔިތުންގެ އާއްމު ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު މަތިކުރުން. ޤައުމީ ފުދުންތެރިކަން އިތުރުކޮށް މި ހިނގާ ރިޔާސީ
13

ދައުރު ނިމޭއިރު ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން ބޮލަކަށް ޖެހޭ މިންވަރު، 12 ހާސް ޑޮލަރަށް އިތުރުކުރުން. ޤައުމުގެ ކަރާމާތާއި
އިއްޒަތް މަތިވެރިކުރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 2014 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ހިނގި
ޚަރަދާއި، ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީގެ ހިސާބާއި 2015 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގެ އެންމެ ފަހު އަންދާޒާ، އަދި 2016
ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމުގެ އުފާ އަޅުގަ ނޑު ލިބިގަންނަން.
އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބަޖެޓާ އެކު އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށާއި، ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށް ހުށަހެޅި ކަންތައްތަކަށް މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ތާއީދުކޮށްދެއްވުން. އަދި ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ ޚަރަދު އިތުރުނުވާނެ ގޮތަކަށް ވިސްނަވައި ބަޖެޓު
ފާސްކޮށްދެއްވުން. ހަމައެހެންމެ ، ދައުލަތުގެ ޚަރަދު ކުޑަކުރެވެން އޮތީ ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން މިހާތަނަށް
ފާސްކުރައްވާފައިވާ ބައެއް ގާނޫނުތަކަށް އިޞްލާޙު ގެންނަވައިގެން ކަމަށް ވާނަމަ، އެ އިޞްލާޙެއް ގެންނަވައިގެން
ނަމަވެސް ދައުލަތަށް ޚަރަދުތައް މިހާރަށް ވުރެ ކުޑަކުރެވޭނެ މަގުފަހިކޮށްދެއްވުން. އަދި ކުރިއަށް އޮތް ތާގައި ވެސް
ގާނޫނުތައް ފާސްކުރައްވާއިރު މި ނުކުތާއަށް ސަމާލުކަންދެއްވުން. މި ބަޔާން ނިންމާލުމުގެ ކުރިން 2016 ވަނަ އަހަރަށް
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ޝުކުރު ދެންނެވުމަކީ
އަޅުގަ ނޑަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް. ޚާއްޞަކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދުاله ޔާމީން އަބްދުލްޤައްޔޫމާއި
ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި އިރުޝާދާއި ލަފާފުޅަށް ޓަކައި
އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި ވަރަށް ވުރަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވި
ހީވާގި މުވައްޒަފުންގެ މަސައްކަތް ފާހަގަކޮށް، އެ ފަރާތްތަކަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އަޅުގަ ނޑުގެ ދުޢާއަކީ، ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އަބަދުވެސް އަމަންއަމާންކަމާއި ސުލްޙަމަސަލަސްކަމުގެ ހިޔާވައްސެއް ކަމު ގައި
ލެއްވުން. ދިވެހިންނަކީ އެކުވެރި، އެއްބައިވަންތަ ، އަޚުވަންތަކަމުގައި ވުން. ޤައުމާއި ރައްޔިތުންގެ އުޖާލާ ކުރިމަގަށް
ޓަކައި މި ޤައުމު އާރާސްތުކުރުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން މި ކުރާ ބުރަ މަސައްކަތުގައި ބަރަކާތްލައްވައި، އެކަމުގައި
އޯގާވަންތަ اެلهގ މަދަދާއި ހެޔޮ ތަޢުފީޤް ދެއްވުން. މި ލޮބުވެތި ވަޠަން ތިޔާގިކަމާއި މިނިވަންކަންމަތީ އަބަދު
ދަމަހައްޓަވާށި! މި ދިވެހި އުދަރެހުގައި އިސްލާމީ ޙިދާޔަތުގެ ދަންމަރު ތާއަބަދަށް ހުޅުދާންކުރައްވާށި! އާމީން. وال ساّلم
عليكم ورحمة هلا وبركاته.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
2016 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައި ދެއްވިކަމަށް ޓަކައި މިނިސްޓަރ އޮފް
ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން، އަޅުގަ ނޑުގެ އަމިއްލަ
ނަމުގަޔާއި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ނަންފުޅުގައި. ބަޖެޓު ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ ފެށޭނީ، 16 ނޮވެންބަރު 2015 ވާ ހޯމަ
ދުވަހު ހެނދުނު 9:00 ގައި. ބަޖެޓު ކޮމިޓީ މިއަދު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެއްކުރެވޭނެ. ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރާއި
14

ނައިބު މުޤައްރިރު ހޮވުން އޮންނާނެ. މިއަދު އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5.1 އަދި 5 ނިންމުމަށް ފަހު، އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6ގެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދާނީ 11 ޖަހާއިރު. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5.1 މިހާރު ނިމުމަކަށް އައީ. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6ގެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދާނީ 11 ޖަހާއިރު. وال ساّلم عليكم.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 09:51 އިން 11:00 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساّلم عليكم. މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދަން ކަމަށް. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6، ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ
ކަންކަން.
-6.1 ގާނޫނު ނަންބަރު 69/78 (ކަ ނޑުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތައް ދުއް ވުމާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ
ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު 10 ނޮވެންބަރު 2015 ގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ބިލަށް އެއްވެސް އިޞްލާޙެއް ލިބިފައެއް ނުވޭ. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުޤައްރިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޢާމިރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 69/78 (ކަ ނޑުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރު ދުއްވުމާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް
އިޞްލާޙު ގެނެވިފައިވާ އިޞްލާޙު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރެއްވުމުގައި މިކަމާ ގުޅޭ ފަރާތްތައް؛ ޓްރާންސްޕޯޓު
މިނިސްޓްރީއާއި އަދި ގުޅުންހުރި އެހެން؛ ޓްރާންސްޕޯޓު އޮތޯރިޓީއާއި އަދި ގުޅުންހުރި އެހެން ފަރާތައް،
އެމް.އެން.ޑީ.އެފް ފަދަ މުއައްސަސާތަކުގެ ޚިޔާލާ އި މަޝްވަރާ މި ބިލުގައި ހިމަނާފައިވާނެ. އަދި ހަމައެއާއެކު ، ބިލުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރާސާކުރެވި، ގެނެވިފައިވާ ބަދަލުތައް ވެސް މި ބިލުގައި އެނގެން ހުންނާނެ. އެހެންކަމުން، މި ރިޕޯޓު
އަޅުގަ ނޑު މި މަޖިލީހުން ގޮތެއް ނިންމުމަށް ޓަކައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މި ފުރުޞަތުގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި ނައިބު މުޤައްރިރަށާއި
އިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުންނަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި ރިޕޯޓުގެ ބަހުސަށް ކަ ނޑައެޅިފައި
15

ވަނީ، ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެއީ. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 28 މިނެޓު 59 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 14 މިނެޓު
29 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 3 މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް
3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3 މިނެޓު. ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ ނިމުނީ. ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ މި ނިންމާލީ އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
އެދިވަޑައިގެންފައިނެތުމުން. ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 69/78 (ކަ ނޑުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތައް ދުއްވުމާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލުގެ 3 ވަނަ ކިޔުން އިއްވަން.
-{6.2} އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.2، ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު 10 ނޮވެންބަރު 2015ގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ރިޕޯޓަށް އެއްވެސް އިޞްލާޙެއް ލިބިފައެއް ނުވޭ. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުޤައްރިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޢާމިރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ހުށަހެޅުމުގެ ބިލެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި، އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގައި މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ވަނީ
މަޝްވަރާކުރެވިފަ. މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ކޮމިޓީގައި މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށްފަހު ކޮމިޓީއަށް ފެނިފައި ވަނީ، މި ބިލު މި
އޮތް ގޮތަށް ވުރެން އިތުރު ފުރިހަމަ ބިލެއް އައުން ރަނގަޅު ކަމަށް ފެންނާތީވެ، މި ބިލާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް
މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް ހުށަހެޅުމަށް. އެހެންކަމުން، އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ނިންމާފައިވާ ރިޕޯޓު މި ވަނީ މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް
ހުށަހެޅިފަ. މި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގައި ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ހިމެނިފައިވާ ލިސްޓާއި، އަދި މިއާ ގުޅޭގޮތުން ކުރެވިފައިވާ
އެންމެހައި މަސައްކަތްތައް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް އެނގެން ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، މަޖިލީހުން ގޮތެއް ނިންމުމަށް ޓަކައި
މި ރިޕޯޓު އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ފުރުޞަތުގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި
ނައިބު މުޤައްރިރަށާ އިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުންނަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި ކޮމިޓީ
16

ރިޕޯޓަށް ބަހުސަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެއީ. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 28 މިނެޓު 59
ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް 14 މިނެޓު 29 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 3
މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3
މިނެޓު. ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގައްދޫ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ރަޝީދަށް.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙޣްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙު މި ތަނަށް ހުށަހެޅި،
ބަހުސްކުރެވިގެންދިޔައިރުގައި ކުރި ބަހުސަށާއި އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން އޭގައި އިތުރަށް ދެއްކި ވާހަކަތަކަށް އެއަށް އެ
ބަދަލުގެނެސްފައިނުވާތީ މި ރިޕޯޓް އަނބުރާ ކޮމިޓީއަށް ގެންދަން އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
اله
ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދު އަށް.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމާ ބެހޭ ގޮތުން ކުރީގައި އޮތް ބަހުސްގައި
ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވިން، މި ގާނޫނުގައި ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ހުރި ވާހަކަ. އެހެންވީމާ،
މިއަދު އަނބުރާ އެ ގެންދަވާތީވެ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އުފާކުރަން. އަދި ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު
އަނެއްކާވެސް ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ފަޅުރަށްރަށް ވަރަށް ގިނަ މުއްދަތަކަށް ނަގައި، 20 އަހަރުދުވަސް
ވާއިރު ވެސް އެ ރަށްރަށް ނަހަދައި ރިސޯޓުގެ ގޮތުގައި އެ ރަށްރަށް އެ މީހުން އަތުން ނުނެގި އޮތުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އަދި ހަމައެހެންމެ އެ ދާއިރާތަކުގައިވާ، އެ ފަޅުރަށްރަށަށް ލިބެންވާ
ފައިދާއާއި އަދި ރައްޔިތުންނަށް ލިބެންވާ އެންމެ ފުރިހަމައަށް މަންފާ ލިބިގެންނުދާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމަ
މި ފުރުޞަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވައިލާނަން. ޅ. އަތޮޅު ހުދުފުށި ރިސޯޓަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި
ދީފައި އޮންނަތާ ވިއްސަކަށް އަހަރު ވެގެންދަނީ. އަދިވެސް އެ ރަށް ހެދޭނެ ގޮތެއް ނުވޭ. އަދި އަތުލެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް
ނުވޭ. އަތުލަން އުޅެ ވެސް އަތުލެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ވެސް އެކަން ވާ ގޮތެއް ނުވި، ޕީ.ޕީ.އެމް
ސަރުކާރުން ވެސް އެކަން ވާ ގޮތެއް ނުވި. އެހެންވުމުގެ ސަބަބުން މިއަދު ވެސް ހަމަ އޮޅުވެލިފުށި ރައްޔިތުން ހަމަ
17

އަނގަ މައްޗަށް ނަންގަވައިގެން ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ތިއްބަވަނީ ހަމަ ކަރުހިކިފައި، ވަޒީފާއެއް އެއްޗެއް ލިބޭނެ
ކަމަށް. އެ ރަށް ނިމޭނެ ގޮތެއް ނެތް. އަނެއްކާ އޭގެއިތުރުން ދެން ހުރި ފިނޮޅުތަކާއި ރަށްތައް ވެސް ދެމުންގެންދަނީ.
އެއިން އެއްވެސް ރަށެއް ނުނިމޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްތައް މީހުންނަށް ދެވޭ ކަމަށް
ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑަކަށް ހިއެއްނުވޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މިއިން ލިބެންޖެހޭ އެންމެ ފުރިހަމަ މަންފާ ލިބޭނެ
ކަމަކަށް. އެހެން މި ދެންނެވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރީންގެ ދަރިންނަށް ދެމިއޮންނަ ގޮތަށް
ހުންނަންޖެހޭ އެބަ އަތްނުލެވޭ ފަޅުރަށްތަކެއް ވެސް، އަދި ގިރިތަކެއް ވެސް، ފަޅުތަކެއް ވެސް، ހާތަކެއް ވެސް،
ގާގަ ނޑުތަކެއް ވެސް. އަޅުގަ ނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެންމެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަށް ހަމަ ތާއީދުކުރަމުން އަޅުގަ ނޑުގެ
ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު އަދިވެސް ދަންނަވައިލާނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު ވަރަށް
ފުންކޮށް ވިސްނައި އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ކަމަށް. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ވާ ރީތި ފަޅުރަށްތައް އޭގެ
ފުރިހަމަ ބޭނުންކުރުމަށް ދިނުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ފުންކޮށް ވިސްނައި، އެއީ ރަށެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ފިނޮޅެއް
ކަމުގައި ވިޔަސް، ގިރިއެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ހަލެއް ކަމުގައި ވިޔަސްމ އަދި ގާގަ ނޑެއް ކަމުގައި ވިޔަސް،
އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބަލައި ވިސްނާފައި ނޫނިއްޔާ އެ ފަޅުރަށްތައް މީހުންނަށް ދޫކޮށްގެން ތަރައްޤީކުރުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި ހެޔޮވާވަރުގެ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް
އެނގިގެންދިޔައީ ގާތްގަ ނޑަކަށް ފަސްދޮޅަހަކަށް ރަށް މިހާރުވެސް ދެވި، ތަރައްޤީވެގެންދާނެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކިތަންމެހާ ވެސް ރަނގަޅު ގިނަ ރަށްތަކެއް ތަރައްޤީވެ، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެއިން ގިނަ މަންފާއެއް ލިބޭނެ ކަމަށް
ވަންޏާ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ފަޅުރަށްތަކާއި، ގިރިތަކާއި ހާތަކާއި ސިޓީއެއްގެ ޛަރީޢާއިން
އެކި މީސްމީހުންނަށް ދެވެނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ތަންތަން ތަރައްޤީކުރެވޭ ކަމެއް ނޭނގެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގެ ބަހުސް މަރުޙަލާގައި ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރިން،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުރި ފަޅުރަށްތައް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދޫކޮށްލާ ފަޅުރަށްތަކާއި ފަޅުތަކާ ދޫކޮށްލާއިރު،
ޚާއްޞަކޮށް މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށާ ގުޅިފައި ހުންނަ ފަޅުރަށްތައް، އެ ރަށްތަކުގެ ފައިދާ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެ
18

ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތެއް، ޚާއްޞަކޮށް އެ ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުތަކަށް އޭގެ އާމްދަނީން
ކޮންމެވެސް ޕަސަންޓެއް ނަމަވެސް ލިބޭނެ ގޮތެއް ހަމަޖައްސައިދިނުން، މި ގާނޫނު ތެރެއިން ހިމެނުން ވަރަށް މުހިއްމޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހެން ހުރި ރަށްތައް، ފަޅުރަށްތަކު ގެ ގޮތުގައި ހުންނަ ރަށްތައް މުޅިން
ދޫކޮށްލުން، އެއް ބަޔަކަށް ، ނޫނީ އެއް ކުންފުންޏަކަށް އެހެން ދޫކޮށްލުމުގެ ބަދަލުގައި މި ރަށްތަކަކީ މިއަދު މިސާލަކަށް،
އަޅުގަ ނޑުމެން އިޤްތިޞާދީ އެކިއެކި ސިނާޢީ މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި، ނޫނީ އެގްރިކަލްޗަރ މަސައްކަތް
ކުރުމަށް ޓަކައި ، ނޫނީ ތަފާތު އަދި އެހެނިހެން މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި ދޫކޮށްލާ ރަށްތައް ވެސް ، އެ ރަށްތަކުގެ
އެކި ބައިތައް އެކި މީސްމީހުންނަށް، ނޫނީ އެކި ކުންފުނިތަކަށް ދޫކޮށްލައިގެން ބޮޑެތި ރަށްރަށުގެ ފައިދާ ލިބޭނެ ގޮތެއް
ބެލުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. މިހެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި ، މިސާލަކަށް ގެމަނަފުށީ ދާއިރާ، ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެދުގައި އެ އޮންނަ މާވަރަލު އެއަރޕޯޓް
ހެދުމަށް ޓަކައި 5 އަހަރުދުވަހަށް ވުރެ ގިނަ ދުވަސްވެގެން މި ދަނީ އެއަރޕޯޓެއް ހެދުމަށް ޓަކައި އެ ރަށް ދޫކޮށްފައި
އޮންނަތާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ރަށަކީ އެއީ އެ ސަރަހަ އްދުގައި އޮތް އެންމެ ބިން ރަނގަޅު ރަށް. އެއް ބަޔަކަށް
އެހެން ދޫކޮށްލުމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ މަންފާތަކެއް ޙަޤީޤަތުގައި ނުލިބި މި ދަނީ.
އަނެއްކޮޅުން ބަލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ދާއިރާގައި ގެމަނަފުށީ ރައްޔިތުން ވެސް، އަދި ދެއްވަދޫ ރައްޔިތުން ވެސް،
ކޮނޑޭ އަދި ކަ ނޑުހުޅުދޫ ރައްޔިތުން ވެސް ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގައި ދަތި ތަކުލީފުތަކާ އެއްޗެހި އުފުލާއިރުގައި
ޙަޤީޤަތުގައި ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ 5 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ؛ މި އެގްރީމެންޓުގައި 3 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ، 3
އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ، 2 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނިންމަން ހަމަޖައްސާފައި އޮތް ރަށެއް މިއީ. އެހެންނަމަވެސް،
އިތުރުކުރަމުން އިތުރުކުރަމުން ގޮސް 5 އަހަރު ވެގެންދާއިރު، ކިހާދުވަހަކަށްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ދޫކޮށްފައި ރަށް
ބާއްވަންވީ އެއަރޕޯޓެއް ހެދުމަށް ޓަކައި؟ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ސީރިއަސްކޮށް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރާ ގެ ރައްޔިތުން މާލެއިން ދާއިރާއަށް ދިއުމަށް ވުރެ، މިއަދު ލަންކާއަށް ނޫނީ އިންޑިއާއަށް
ދިއުން ވެސް މާ ޚަރަދު ކުޑަ. 10 ހާސް ރުފިޔާ ، 20 ހާސް ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ އަމިއްލަ ރަށަށް ދެވޭ
ހާލަތެއްގައެއް ނޫން ތިބީކީ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ރަށްރަށަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި ބަޔަކާ
ހަވާލުކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ، އެ ރަށްތައް ނެގޭނެ އުސޫލެއް މި ގާނޫނުތަކުގެ ތެރެއިން ގެންނަން އެބަޖެހޭ ކޮންމެވެސް
އިޞްލާޙެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން މުޅި 5 އަހަރުދުވަހަށް، ނޫނީ 3 އަހަރުދުވަހަށް މަސައްކަތްތަކުގެ ޕްރޮގްރެސް ބެލުމަށް
ޓަކައި، ހަމައެކަނި ބަލައިލަން މިހެން ތިބުމުގެ ބަދަލުގައި އެ ކަންތައްތައް ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ ކުރެވޭ ބަޔަކާ
ހަވާލުކޮށްގެން މި ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ މަގުފަހިކޮށްދޭން އެބަޖެހޭ. މި ރަށްތައް؛ ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށް
އެބަހުރި މިގޮތަށް. ޚާއްޞަކޮށް އެގްރިކަލްޗަރ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި ހަވާލުކޮށްފައި ހުންނަ ރަށްތައް. ނޫނީ އަދި
އެހެނިހެން މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި ހަވާލުކޮށްފައި ހުންނަ ރަށްތައް. އެ ރަށްރަށުގައި މަސައްކަތްތައް ނުކުރުމުގެ
19

ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ގިނަ ދަތި ތަކުލީފުތަކެއް މި އަންނަނީ ލިބެމުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މި ގާނޫނަށް މިފަދަ އިޞްލާޙެއް އަންނައިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިހެން މަޝްރޫޢުތަކަށް ދޫކޮށްލާ ރަށްތައް
ވެސް ނެގޭނެ ފަސޭހަ އުސޫލެއް ވެސް އޮންނަންޖެހޭނެ މަސައްކަތް ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ. މަސައްކަތްކުރަން މި
ހަވާލުކުރަނީ. ރަށްތައް ގިނަވެގެނެއް ނޫން މި އުޅެނީކީ. ރަށްތައް ބޭނުންވެފައި ތިބި ވަރަށް ގިނަ މީހުން އެބަ ތިބި.
އެހެންވީމާ، ރަށްތައް ނަގައިގެން 2 އަހަރު، 3 އަހަރު ވެގެން ދާއިރު ރިސޯޓުތައް ނުހެދި، ނޫނިއްޔާ ފައްޓަން ބޭނުންވާ
ސިނާޢީ އެކިއެކި މަސައްކަތްތައް ނުކުރެވި ރަށްތައް މިގޮތަށް އޮތުމަކީ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ނިކަމެތިކަމެއް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.2 ގައި މި ވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98)ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ނިންމައި ހުށަހަޅުއްވާފައި ވަނީ ،
އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ނިންމަވާފައި ވަނީ ބިލު ކުރިއަށްގެންދަން ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމަށް. މި ބިލު އެގޮތަށް
ފޮނުއްވާފައި މި ވަނީ. ދެން މީގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދާނީ އެ ފޮނުއްވާފައި އޮތް ގޮތަށް 1:30 ގައި ވޯޓު ވަގުތުގައި
އެގޮތަށް ވޯޓަށް އަހައިފިއްޔާ ބިލު މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ނިޒާމުން ބިލުގެ ހަޔާތް ނިމިގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް ދަންނަވައިލާފައި، އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަރަދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ނިންމެވި ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން. އަދި މަރުޙަބާ ވެސް ދަންނަވަން.
ދަންނަވައިލާނަން ސަބަބު. ރާއްޖޭގައި ހުރި ޙަޤީޤީ ރައުސުލްމާލަކީ، މުދަލަކީ ރާއްޖޭގެ ފަޅުތަކާއި ބިންތައް. ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންގެ އަދަދު ދަނީ ގިނަވަމުން. މި ތަންތަނުގެ ބޭނުން ރީތި ގޮތުގައި، ޙައްޤު ގޮތުގައި ، އަދި މުޅި ޤައުމަށް
ފައިދާހުރި ގޮތުގައި ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ މީގެ ނަތީޖާ ވަރަށް ހިތިވާނެ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި. އެހެންވީމާ،
މިހާރު އެކުލަވައިލާފައި އޮތް ބިލަށް ވުރެ ރަނގަޅު ބިލެއް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ދިރާސާކޮށްގެން މެނުވީ އަޅުގަ ނޑަކަށް
ނުފެނޭ ފާސްކުރާކަށެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރުވެސް ރާއްޖޭގައި ހުރި ފަޅުރަށްތައް އެގޮތްމިގޮތަށް ދެވެމުންދާއިރު ،
އެ ތަންތަނަށް ލިބޭ ފައިސާ ވީނުވީއެއް ނޭނގިގެން ގެއްލިގެންއުޅޭ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އަޑުއިވެނީ.
އެހެންވީމާ، އެއަށްވުރެ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ރަނގަޅަށް ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާއި، މި ފަޅުރަށްތަކުން ކުރެވޭ ބޭނުމާ،
މިކަންކަން އެބަ ޖެހޭ ބެލެހެއްޓޭނެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރަން މި މަޖިލީހުން ސަރުކާރުގައި ދަންނަވައިގެން. އިއްޒަތްތެރި
20

ރައީސް. މި ރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްތަކަށް މިހާރު ދިމާވެފައި އޮތް މައްސަލައަކީ ވަރަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މައްސަލައެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން ފުންކޮށް ވިސްނާންޖެހޭ މައްސަލައެއް. ރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްތައް ދިނުމުގެ ނިޒާމާއި، ދެވޭގޮތާއި ، އަތުލެވޭ
ގޮތާ، މި ކަންކަން ރަނގަޅަށް ދިރާސާކޮށް އެކަށީގެންވާ ހެޔޮ ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ. މިހާރު ކަންކަން އޮތް ގޮތް
އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ. ނިޒާމު ވެސް އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ. މި ކަންކަން ރަނގަޅުކުރެވިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި އެދޭ
ތަރައްޤީ ޤައުމަށް ހޯދޭނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިތާގައި ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން
ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ މައްސަލައެއް ވެސް އެބައޮތް. ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ބިންތަކަކީ މި
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ހަމަހަމަކަން އޮތް ކަމެއް. އޭގެ މުޅި ފައިދާ ލިބެން ވާނީ މުޅި ރާއްޖޭގެ އެންމެހައި
ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންނަށް. ވަކި ބަޔަކަށް ފަޅުރަށެއް އޮތީތީ އެ ރަށުގެ އެންމެ ކައިރީ އޮތް ރަށުގެ މީހުންނަށޭ އެ ރަށް
ލިބޭނީ. ދެން ދުރުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް ކޯއްޗެއްތޯ؟ މިއީ ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް. ފަޅުރަށް ނެތް، މިސާލަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފުވައްމުލައް ކަހަލަ ރަށެއްގައި ކާކުތޯ ހަދާނީ؟ އައްޑޫ އަތޮޅު ކަހަލަ ރަށް މަދު، އާބާދީ ބޮޑު
ތަންތަނަށް ކިހިނެއްތޯ ހަދާނީ؟ މިގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ފަޅުރަށްތައް އެންމެން އެއް ފަޅެއްގައި ތިބޭ ރަށްރަށް ހުސް އެ
ރަށުގެ ރައްޔިތުންގެ އެއްޗެ އް ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ ބާކީ ތިބި ރައްޔިތުންނަށް ކޯއްޗެއްތޯ؟ މާލެ މިއީ ވެރިކަންކުރާ ރަށް.
މި ރަށުގެ ރައްޔިތުންނަކީ މުޅި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އާބާދީގެ ތިން ބައިކުޅަ އެއްބައި މި ދިރިއުޅެނީ ހުޅުމާލެއާއި
މާލޭގައި. މި މީހުންނަށް ކޯއްޗެއްތޯ؟ އައްޑޫ އަތޮޅަށް ކޯއްޗެއްތޯ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ ބައެއް
ބޭފުޅުން ޕްރޮޕަރޭޓަރޝިޕް އެންމެ ކައިރީގައި އޮންނަ، ފަޅުގެ ތެރޭގައި އޮންނަ ރަށުގެ މީހުންނަށޭ އެ ތަން ލިބޭނީ.
އެގޮތް އަޅުގަ ނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. ބަލައެއް ނުގަނެވޭ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކީ ގާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި
ހަމަހަމަ ބައެއް ކަމަށާއި، މުޅި މި ޤައުމުގެ މިލްކުވެރިކަން ނިސްބަތްވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންނަށް
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަކާލާތުކުރާއިރު، ހަމަ އެ ނޭވާގައި އެއާ ދިމާ އިދިކޮޅަށް ވާހަކަ އެބަ ދައްކަވާ މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި. މިއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑަކީ ވަކި ރަށެއް ތަމްސީލުކުރާ މެންބަރެއް ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަ ނޑުގެ
ވިސްނުން މި ހުންނަނީ އަޅުގަ ނޑާ އެންމެ ކައިރީ ހުރި ހުރިހާ ބިމަކާއި ހުރިހާ އެއްޗެހި އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ ރަށުގެ
ރައްޔިތުންނަށޭ. ނޫން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެގޮތަށް އެކަން ވެގެންނެއް މި ރާއްޖޭގެ އާއްމު މަޞްލަޙަތު ދެމިއެއް
ނޯންނާނެ. މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް މި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ބިމެއްގެ މިލްކުވެރިކަން އޮންނަންވާނީ އެއްވަރަކަށް.
މި ރާއްޖޭގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ވެސް ލިބެންވާނީ އެއްވަރަކަށް. މި ރާއްޖޭގައި ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ވެސް
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވި ކަމެއް ހުށަހެޅުނު. ބައެއް ސަރަހައްދުތަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ބަޖެޓުގައި ނެތް
އެކަށީގެންވާ ވަރަކަށެއް. އެކަންކަމުގައި ޕޮޒިޓިވް ޑިސްކްރިމިނޭޓު ކުރި ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް، އަދި މުހިއްމު ތަރައްޤީ
މަޝްރޫޢުތައް ވަކި ދިމާލަކަށް ކުރި ކަމަށް ވިޔަސް ދެން ތިބި ރައްޔިތުން ވެސް ބާކީކޮށްގެންވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު
ގަބޫލެއް ނުކުރަން. މި ބާކީކުރުމުގެ ސިޔާސަތު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަޖެހޭ އެއްފަރާތްކޮށްލަން. މި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
21

ރައްޔިތުންނަކީ ގާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި ހަމަހަމަވެގެންވާ ބައެއް ކަމާއި، ތަރައްޤީއާއި ތަމައްދު ނުން ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް
ފައިދާވާންޖެހޭނެ ކަމާއި، މުޅި ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ޝާމިލުވާންޖެހޭނެ
ކަމާއި، މިހާރު ރާއްޖޭގައި މި އޮތް ހަމަހަމަކަމަށް އޮތް ފަރަގު ކުޑަކޮށް، އަތޮޅުތަކުގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންނާއި އަދި
މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންނާ މެދުގައި އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ބޮޑުވަމުންދާ ފަރަގު ކުޑަކުރުމަށް ޓަކައި
ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅަން އެބަޖެހޭ. މިގޮތަށް ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅައިގެން ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބިގެން
ރައްޔިތުންގެ ފަރަ ގު ކުޑަކުރެވޭނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި ހުރި ފަޅުރަށްތައް، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގެ އެންމެ
ބޮޑު އެސެޓް. މި އެސެޓްގެ ބޭނުން ހެޔޮގޮތުގައި ކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާއިމުކުރެވިގެން. ޢަދްލުވެރި
އިންސާފުވެރި ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށްގެން. ރާއްޖޭގެ އިޖްތިމާޢީ ޢަދާލަތު ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި މި ރަށްރަށުގެ ބޭނުން ހެޔޮ
ގޮތުގައި ކޮށްގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ނޫން ގޮތަކަށެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވެގެން
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން މި ބިލު ދިރާސާކޮށް މިހާރު މި އޮތް ގޮތަށް ފާސްނުކުރުމަށް އެ ނިންމި
ނިންމުމަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަމޭ. އަދި އެ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް
ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަމޭ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފައިޞަލް ނަސީމަށް.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފައި ޞަލް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަނީ މިހާރު އިޖްތިމާޢީ؛ މާފުކުރައްވާ! އިޤްތިޞާދީ
ކޮމިޓީން ފޮނުއްވާފައި އޮތް ގޮތަށް އަލުން ދިރާސާކުރުމަށްފަހު މިއަށްވުރެ ފުރިހަމަ ބިލެއް ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް
ގެންދަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަލަށް ބިލެއް ހުށަހެޅިގެން އަންނައިރު ވިސްނަން އެބަޖެހޭ
އަތޮޅުތަކުގައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ފަޅުރަށްތަކެއް އެބަހުރި ގިނަ އަދަދަކަށް. ހުރިއިރު، އެ ފަޅުރަށްތަކުގެ
ބޭނުން ނުވަތަ ފައިދާ؛ ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ކުރަން
އެބަޖެހޭ. މިހެން ދަންނަވާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް އެބަ އެނގޭ ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތައް އެބަހުރި ފަޅުރަށްތައް ނެތް. މިހާރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މައިގަ ނޑު ގޮތަކަށް އަބަދުވެސް އެއް ބަޔަކު މުއްސަނދިވުމަށް ޓަކައި ބޮޑަށް
ފުރުޞަތު ހުޅުވައި މި ލެވެނީ، ފުރުޞަތު ދެވެނީ. މިސާލަކަށް ރިސޯޓެއް އޮތް ކަމަށް ވަންޏާ އިސްކަން މި ދެވެނީ އެ
ރިސޯޓަކަށް ފަޅުރަށްތައް ވެސް ދޭ އުސޫލު. އޭގެ ބަދަލުގައި ކުރީގައި ވެސް ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
22

ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ގޮތަށް، އެ އަތޮޅެއްގެ ތަރައްޤީއަށް ބޮޑަށް ދޫކުރެވޭނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ހެދިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އޭގެ ފައިދާ އިތުރަށް ލިބިގެންދާނެހެން. ދެން ކޮންމެއަކަސް އަޅުގަ ނޑުގެ އު އްމީދަކީ އަލަށް ބިލު
ތައްޔާރުކުރެވިގެން އަންނައިރު މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ވިސްނިގެން ފުރިހަމަވާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޝާހަށް.
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޝާހު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން މި ނިންމި ނިންމުމަށް ހަމަ މަރުޙަބާ
ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަށްވުރެ ފުރިހަމަ ބިލެއް މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަޖެހޭ،
ނުވަތަ ސަރުކާރުން އެބަޖެހޭ ހުށަހަޅަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޅި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ބަރޯސާވެފައި މި އޮންނަނީ،
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބޭ އާމްދަނީތައް ބިނާވެފައި މި އޮންނަނީ އާއްމުކޮށް ބަލާ ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، ފަތުރުވެރިކަމުގެ
އިންޑަސްޓްރީއަށް. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިތުރު ސިނާޢަތްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޑިވެލޮޕްކުރާ ކަމަށް
ވަނީ ނަމަވެސް މި ފަޅުރަށްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް މުހިއްމު ވަސީލަތްތަކެއް ކަމަށް ވީހިނދު، އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަޖެހޭ މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވާ މި ރިސޯސް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި
ބޭނުންހިފޭނެ ގޮތަކަށް އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖައްސަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިގެންދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރި
ފަޅުރަށްތައް އެއްވެސް ކަހަލަ އަސާސެއް ނެތި މީގެ ކުރިންވެސް ބައެއް ރައްތައް ދޫކުރެވިފައި ހުރި ވާހަކަތައް. އެއީ
މިސާލަކަށް، ކޮންމެވެސް ރަށެއްގަ އި ކޮންމެވެސް ކަމެއް ކުރުމަށް ޓަކައި އަޅާކިޔުމަށްފަހު ކޮންމެވެސް ބަޔަކަށް ދީފައި
ހުރެދާނެ މިސާލަކަށް މި ރަށްތަކުން ލިބެންޖެހޭ އެންމެ ފުރިހަމަ ފައިދާ ނުލިބޭ ގޮތަކަށް. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކަށް
އިތުރަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ފަހު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރި ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް ރިޒާވަށް
ބެހެއްޓެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤްބަލަށް ޓަކައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ
ބިންތަކެއް ނުވަތަ ހުރިހާ ރަށްތަކެއް ނުވަތަ ހުރިހާ ފަޅުތަކެއް އެއްކޮށް ހުސްކޮށް ދޫކޮށްލުމަކީ ވެސް އެއީ ރަނގަޅު
ސިޔާސަތެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންވީމާ، މީގެތެރެއިން ކޮންމެވެސް ނިސްބަތެއް ރިޒާވެއްގެ
ގޮތުގައި ބެހެއްޓޭނެ އިންތިޒާމެއް ވެސް ގާނޫނެއްގެ ތެރެއިން އެބަ ޖެހޭ ވުޖޫދުވާން. ދެން އަނެއް ކަމަކީ ، އަޅުގަ ނޑުމެން
އާއްމުކޮށް މި މަޖިލީހުގެ ގިނަ މެންބަރުންނަކީ އަތޮޅުތެރޭގެ ދާއިރާތަކަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގޮވާލަން، އަލަށް ބިލު ވުޖޫދުވެގެން އަންނައިރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރުވެސް
23

އަތޮޅުތެރޭގެ ފިހާރަތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަމާލޭގައި ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވެރިކަންކުރާ މާލޭގައި ހުންނަ އަތޮޅުތެރޭގެ
ފިހާރަތަކުގެ ފައިދާއެ އް ވެސް މިއަދު އަތޮޅު ކައުންސިލްތަކަށް ވެސް ނުވަތަ އަތޮޅުތެރޭގެ ރައްޔިތުންނަކަށް ވެސް
ނުލިބޭ. އެހެންވީމާ، މި ފިހާރަތަކުގެ ބަދަލުގައި ކޮންމެ އަތޮޅަކަށް ނަމަވެސް އެބަ ޖެހޭ ފަޅުރަށެއް ލިބި، އެ ފަޅުރަށް
އިތުރަށް ޑިވެލޮޕްކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވާން. އެއީ އަތޮޅުތެރޭގެ ރައްޔިތުން ހިއްކުމަށްފަހު މާލޭގައި އެ ބޭފުޅުން އަމިއްލައަށް
ޑިވެލޮޕްކޮށްފައި ހުރި ފިހާރަތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ބަދަލެއްގެ ގޮތުން ނަމަވެސް
އަތޮޅުތެރޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މިފަދަ ވަސީލަތެއް ލިބިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު
ދެކެން. އެހެންވީމާ، އިތުރަށް މިފަދަ ބިލެއް އަންނައިރުގައި މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ވެސް ރިޢާޔަތްކޮށްލުމަކީ އަޅުގަ ނޑު
ހިތުން މުހިއްމު ކަމެއް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަނާރާ ނައީމަށް.
މާކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު) ކޮމިޓީން
ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމަވާފައި އޮތް ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. މީގެއިތުރުން އަޅުގަ ނޑުގެ
ވެސް ހަމަ އުއްމީދަކީ، މި ގާނޫނު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެން، އިތުރަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތަކާ އެއްކޮށް މިކޮޅަށް
ހުށަހެޅިގެންދިއުން. އެއީ މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަ އެބަ ކުރެވޭ ، މިހާރުވެސް ގާނުގަ އި، މި ގާނޫނުގަ އި
ހުރި ލޯޕްހޯލްތަކެއްގެ ބޭނުންކުރެވިގެން ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ މިހާރުވެސް އެންޓި ކޮރަޕްޝަނުން ވަރަށް ބޮޑެތި
މައްސަލަތަކެއް ބަލާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚަބަރުލިބެނީ ފަޅުރަށްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން. އެހެންވީމާ، އެފަދަ
ކަންތައްތަކަކީ ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެކަމުން ވަރަށް ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް ލިބިގެންދާނެ
ކަމެއް. ފަޅުރަށްތަކުން ނޭދެވޭ ގޮތުގައި، އަދި ކޮންމެ ބަޔަކު އެ ކަމެއް ކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ، ނާޖާއިޒު ގޮތެއްގައި
އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނެގުމަކީ އެއްވެސް ރައްޔިތަކު ރުހޭ ކަމެއް ނޫން. ދެން އަޅުގަ ނޑު ދެވަނަ ޕޮއިންޓަކަށް ހަމަ
އަލިއަޅުވާލަން ބޭނުންވަނީ، ހދ. އަތޮޅު. ހދ. އަތޮޅަކީ ހަމަ ދިވެހހިރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމް އަދި ތަޢާރުފުނުވެ އޮތް
ހަމައެކަނި އަތޮޅުކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އަދި އެ ޓޫރިޒަމަށް ދޫކުރެވިފައިވާ ރަށްތަކެއް އެބަހުރި. އެގޮތުން
އަޅުގަ ނޑު ތަމްސީލުކުރަމުން މި ދާ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މަކުނުދޫ ފަޅަކީ ވެސް ފުދޭވަރަކަށް ބޮޑު ފަޅެއް. އަދި
ފަޅުރަށްތަކެއް ވެސް މަކުނުދޫ ފަޅުގައި ހިމެނިގެންވޭ. އެގޮތުން ދިއްޕަރުފުށި އެއީ ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ
24

މިއަހަރުގެ ކުރީކޮޅު އިޢުލާންކުރައްވާފަ އި ޓޫރިސްޓު ރިސޯޓު ޤާއިމުކުރާ ރަށެއްގެ ގޮތުގައި. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ
ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދަކީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އެ ރަށުގަ އި ރިސޯޓެއް ޤާއިމުކުރެވިގެންދިއުން. އަދި މަކުނުދޫއަކީ ދުރުގައި
އޮންނަ ރަށަކަށް ވާތީ ހަމަ ރައްޔިތުންނަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ޓޫރިޒަމް ދާއިރާއިން ފަހިވެގެންދިއުން. މީގެއިތުރުން
ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން، މިގޮތަށް ފަޅުރަށްތަކުގެ ގާނޫނަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކުގަ އި ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
ހަމަ ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން އަލިއަޅުވާލަންޖެހޭ ވަރަށް މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް
އެބަހުރި. އެއީ މިހާރު ހުރި ލޫޕުހޯލްތައް ބެއްދުން ޙަޤީޤަތުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަމާޒުކުރަންޖެހެނީ. އެއީ ،
މިހާރު ހަމަ އާއްމުކޮށް އިޢުލާނުކުރުމެއް ނެތި ވެސް ބައެއް ރަށްތައް ދޫކުރެވިފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތާމަޔާ
އެއްކޮށް ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ، މި ގާނޫނަށް އިތުރު ފުރިހަމަކަމެއް ލިބިގެންދިއުން
މުސްތަޤްބަލުގައި. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރަށް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އާދެ، ފުރުޞަތަކަށް މި އެދުނީ މި ބިލަކީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން،
ސަރުކާރުގަ އި ހިމެނޭ ކޯލިޝަންގެ މެޖޯރިޓީ އޮތް ކޮމިޓީއަކުން އަލުން އިތުރަށް އިތުރު ބިލެއް މީގެ ފުރިހަމަ ބިލެއް
އޮތުމަށް ޓަކައި މި ބިލު މިއޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރަން ނުފެންނަ ކަމަށް ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވިދާޅުވިހެން
ފޮނުވައިލާފައިވާ ބިލެއް. އެހެންވީމާ، ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި މި ބިލަށް އިތުރަށް ބަހުސްކުރުމަކުން މިއަކަށް
އަންނާނެ އިތުރު ކުރިއެރުމެއް އޮންނާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ނުދެކެން މި ބިލު މި ދެންނެވިހެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސަރުކާރު ކޯލިޝަން ތެރޭގައި ހިމެނޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން ހަމަ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި ދަންނަވާލުމަށް، ވަގުތު
ސަލާމަތްކުރުމަށް މި ބިލުގެ ބަހުސް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ނިންމާލަދެއްވުމަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް ކަމަށް ވާތީ މި
ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު މި އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ހުށަހަޅާލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑުނ މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاަلهއށް، ދެވަނަ ފުރުޞަތު.
25

ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙު އަޅުގަ ނޑު
އުއްމީދުކުރަން އަނެއްކާވެސް ހަމަ ވަރަށް ވިސްނުންތެރިކަމާ އެކީ ވިސްނަވައި، މިހާރު ދީފައި ހުރި ފަޅުރަށްތައް ރިސޯޓު
ނެހެދޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެ މީހުން އަތުން އަތުލައި ރިސޯޓު ހެދޭނެ ބަޔަކާ ހަވާލުކުރަން. ހަމަ މިގޮތުން އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން، އަނެއްކާވެސް ތަކުރާރުކޮށްލުމަކީ އޮންނަ ކަމެއް. ޅ އަތޮޅު ހުދުފުށި ރިސޯޓެއް ހަދަން ދީފައި އޮންނަތާ
ވިއްސަކަށް އަހަރަށް ވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ. މި ރަށް އަތުލައި މި ރަށް ހެދޭނެ މީހަކަށް ދޭން. އޭރުން އަޅުގަ ނޑު
ހިތުން ސަރުކާރަށް ވެސް އޭގެން ލިބޭ ފުރިހަމަ ފައިދާ ލިބޭނެ. ދެވަނަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުމީ، މި
ތަނުގައި އެހެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، ޅ. އަތޮޅުގެ ހުރިހާ ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަ
ރަށްތަކެއް އެހެރީ ހަމަ އެންމެ މީހަކަށް ގޮއްސަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ޅ. އަތޮޅުގެ ތަރައްޤީގެ ތެރެއިން ދަތުރުފަތުރުގެ
ނިޒާމަކަށް ވެސް ވަކި މޮޅު ގޮތްތަކެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ 4 ރަށަށް ވެސް އިތުރު ތަރައްޤީއެއް
ނާދޭ. ވަޒީފާގެ ކަންތައްތަކަށް ވެސް އިތުރު ތަރައްޤީއެއް ނާދޭ. ހަމަ އެންމެ މީހެއްގެ ކޮންޓްރޯލް ގެ ދަށަށް
ގާތްގަ ނޑަކަށް އެ އޮތީ ހުރިހާ ފަޅުރަށްތަކެއް ގޮއްސަ. 3 ވަނަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މި
ތަނުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިދާޅުވެއްޖެ، ބައެއް ރަށްރަށް ކައުންސިލަށް، ރައްޔިތުންނަށް އެއްޗެއް ލިބޭ ގޮތަށް ދޭ
ވާހަކަ. މީގެ ކުރީގައި އެބަހުރި ބައެއް ރަށްރަށް ކައުންސިލަށް ދޭން ނިންމާފައި ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ވަކި
އުސޫލެއްގެ ތެރެއިން ހެޔޮ ގޮތުގައި ރައްޔިތުން ފައިދާވާނެ ގޮތަކަށް ދޭން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ ސަރުކާރަށް ދެވިދާނެ. މީގެ
ކުރީގަ އި ޅ. އަތޮޅު ޅޮހި ވެސް އޮތީ ކުރެންދޫ ކައުންސިލަށް ދީފަ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އަނެއްކާ ކޮންމެވެސް
މީހަކަށް އެ އޮތީ އަނެއްކާވެސް ސިޓީއަކުން ނަމަވެސް، ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް ވިއްކަ އި ލާފަ. ކުރެންދޫ ރައްޔިތުންނަށް
ދަރުކޮޅެއް ވެސް ނުލިބޭ. ކުރެންދޫ ރައްޔިރތުންނަށް ކާށިކޮޅެއް ވެސް ނުލިބޭ. ކުރެންދޫ ރައްޔިތުން އަރާނެ ގާގަ ނޑެއް
ވެސް ނެތް. ކުރެންދޫ އެ އޮތީ ފުރިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ވިހެއީ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވިހެއީ
ކުރެންދޫއަށް. ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ގެ މުސްތަޤްބަލު ބިނާކުރާނެ ފަޅުރަށްތަކެއް
އެ މީހުންނަށް ކޮންމެވެސް ގޮތަކުން ލިބެންޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކާބަފައިންގެ މުދާ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ކާބަފައިންގެ މުދާ ބޭނުންހާ ގޮތަކަށް، ހިތުހުރިހާ ގޮތަކަށް ބަހައި، އެ ގޮތް ގޮތަށް؛ ވަކި އެއްވެސް ކަހަލަ ނިޒާމެއް ނެތި
ދިނުމަކީ އެއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މީގެ 100 ވަރަކަށް
އަހަރު ފަހުން، 200 ވަރަކަށް އަހަރު ފަހުން، 500 އަހަރު ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ނޯންނާނެ ކަންނޭނގެ ފަޅުރަށެއް
ވެސް، ގާގަ ނޑެއް ވެސް. ހުންނާނީ އެކި ގޮތްގޮތަށް އަޅުގަ ނޑަށް ތަޞައްވަރުކުރެވޭ ގޮތުގައި އެ ރަށްރަށަކީ ދެ ވޭނެ
އެއްވެސް ރަށެއް ނެތް. ވިއްކާ ނިމިފައި ހުންނާނީ ހުރިހާ ރަށެއް ވެސް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެބަޖެހޭ ބައެއް ރަށްރަށް
26

ރިޒަރވް ކުރަން. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެބަހުރި ބައެއް ފަރުތައް ވެސް ހިމާޔަތްކުރެވިފަ. ހަމަ އެގޮތަށް ފަޅުރަށްތަކެއް ވެސް
ހިމާޔަތްކުރެވިފައި ހުންނަންޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އަތުގައި އެއްޗެއް ނެތް ދުވަހަކުން ބޭނުންކުރާނެ އެއްޗެއް ވެސް
އޮންނަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އަތުގައި. އަޅުގަ ނޑުމެން އަތުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް ކައި ހުސްކޮށްލީމާ ދެން މާދަމާ
ކާން އޮންނާނީ ކޯއްޗެ އްތޯ؟ ކާށިކޮޅެއް ވެސް ނޯންނާނެ. މަސްކޮޅެއް ވެސް ނޯންނާނެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކަށް.
މަޑުއްވަރި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން މި ބިލު؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ބިލު
އަނބުރާ ފޮނުވާލުމަށް ނިންމިނިންމުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ ނިންމުމެއް. މި ބިލު މަޖިލީހުގައި،
ބިލާ ގުޅޭގޮތުން މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރެވިގެންދިޔައިރު ވެސް ވަރަށް ގިނަ މެންބަރުންގެ ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންބޮޑުވުންތައް
ހުރި. އޭގެތެރޭގައި އެންމެ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، މި ބިލުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައި މި ބުނާ
އާއްމުކޮށް އިޢުލާންނުކުރި ނަމަވެސް ރަށްރަށުގައި ، ރަށުގައި ކުރަން ބޭނުންވާ ކަމެއްގެ ތަފްސީލު ރިޕޯޓަކާ އެކީގައި
ރަށްރަށް ކުއްޔަށް ދޫކުރެވެން އޮތްއޮތުން އެއީ އެންމެ ހަމަޖެހޭ އުސޫލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގަބޫލެއް
ނުކުރަން. ޚާއްޞަކޮށް ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސްގައި ޢަމަލުކުރެވޭ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ޓެންޑަރ ޕްރޮސެސިންގެ
ތެރެއިން ޓެންޑަރކުރެވިގެން ރަށްތައް ދައުލަތަށް އެންމެ ނަފާވެރި ގޮތަކަށް ކުއްޔަށްދޭ ގޮތަށް ގާނޫނުގައި ލިޔެފައި
އޮތުން އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު އުސޫލު ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެކީގައި ދެން އަލުން އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ބިލާ ގުޅޭގޮތުން ވިސްނަ އި ދިރާސާކޮށް، އާ އިޞްލާޙުތައް ހުށަހެޅި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ މުސްތަޤްބަލުގައި މިފަދަ ބިލެއް މަޖިލީހަސް އަންނައިރުގައި އެ ބިލެއްގެ ތެރޭގައި ހިމެނެން
އެބަޖެހޭ ދޫކުރެވިފައި ހުރި ރަށްތަކުގައި އިންވެސްޓު ކޮށްގެން ދިބި ފަރާތްތައް ކުރާ މަސައްކަތް ރެގިއުލޭޓުކުރެވޭނެ
ނިޒާމެއްވެސް. ރަށެއް ކުއްޔަށް ނަގައިގެން ވިހިތިރީސް އަހަރު ވަންދެން އެ ރަށްގައި އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތެއް ނުކޮށް
އޮންނައޮތުން އެއީ ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އަދި އެއީ ދައުލަތަށް ވެސް އޭގެ ސަބަބުން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކުރާނެ
ކަމެއް ނޫން. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ރަށެއް ކުއްޔަށް ދިނުމަށްފަހުގައި އެ އިންވެސްޓްމެންޓެއް
ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ފުރިހަމަ އޮނިގަ ނޑެއް ވެސް ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އޮންނަން އެބަޖެހޭ. އެއީ ހަމައެކަނި ސަރުކާރެއް
27

ބަދަލުވެގެންދާ ދަ ނޑިވަޅުގައި އެކުރެވޭ އިންވެސްޓްމެންޓެއް އުވާލަ އި، އެ ރަށެއް ކުއްޔަށް ދެވުނު މީހެއްގެ އަތުން ރަށް
އަނބުރާ ނެގޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް އޮންނަންޖެހޭ، ނުވަތަ އޮންނަ އުސޫލެއް ކަމަށް ވާނަމަ، އެއީ ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް
ނޫން. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފުންކޮށް ވިސްނަ އި ފިކުރުކުރަން
އެބަޖެހޭ. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގައި މި ފާޅުކުރި ކަންބޮޑުވުންތައް ސަރުކާރުން އައްސަވާނެކަމުގެ ފެހި ސިގްނަލް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދިޔަދިޔުން ވެސް މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަމަށް ޓަކައި އުފާކުރާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ފާހަގަކުރެވި ފަދައިން، އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން މި ނިންމެވިނިންމެވުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާއަށް.
ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަޅުރަށްރަށް ކުއްޔަށް ދިނުމާ ބެހޭ އުސޫލުތައް ބަދަލުކުރުމާއި، މި ކަންކަމާ ބެހޭ
ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ބިލުގައި މި ހުށަހެޅިފައިވާ ކަންތައްތަކަކީ އި ޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް ވެސް ބަލައިނުގަނެވޭ ކަންތައްތަކަށް
ވެގެން އަނެއްކާވެސް މި އޮތީ މި ބަދަލުކުރަން ހުށަހެޅިފަ. ފަޅުރަށްތަކަކީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީއަށް ޓަކައި
ތަރައްޤީގެ އުސޫލުން ބޭނުންކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް، ރަށްތަކެއްގެ ގޮތުގައި ހެދުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ
ކޮންމެހެންވެސް މިއަދު ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ބާކީ އިސްކޮޅު ޖެހޭވަރުގެ ފަޅެއް ވެސް ދެން
ވިއްކައިނުލާ ނެތީމާ، ދެން އިތުރަކަށް މި ތަނުން މިއާ ބެހޭ ގޮތުން ފާސްކުރާނެ އެއްޗެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަކަށް
ހަމަ ނުފެނޭ އިނގޭތޯ. ފަޅުރަށް ރިސޯޓެއް ހަދަން ކުށްޔަށް ދީފައި 5 އަހަރު، 6 އަހަރު، 7 އަހަރު ވެގެންދާއިރުގަ އި
ވެސް އެ ރަށް ތަރައްޤީނުކުރެވުނީމާ ވެސް އެ ރަށް ނެގޭ އުސޫލެއް ނޯވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ސަރުކާރުގެ
އުސޫލަކީ ނުހެދުނީމާ ނަގާ އުސޫލެއް ނޫން. ނުރުހުނީމާ ނަގާ އުސޫލެއް. ނުހެދުނީމާ ރަށެއް ނުނެގޭ. އެހެންނަމަވެސް،
ސަރުކާރާ ހިތްހަމަނުޖެހުނީމާ އެ މީހަކާ ދޭތެރޭގައި، އެ ރަށް ނެގޭ. އެއީ މި ސަރުކާރުގައި ގެންގުޅޭ ކުއްޔަށް ދޭ
ރަށްތައް ނެގުމާ ބެހޭ ސިޔާސަތަކީ. މި ސިޔާސަތުގެ ދަށުންނެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުފެނޭ ކަންތައް ކުރިއަށްދާނެ ގޮތެއް.
ސަރުކާރުން ރުހެންޏާ 8 ރަށް، 12 ރަށް ވެސް ކުއްޔަށް ދީފައި އެ އޮތް ދަނީ 5 އަހަރު، 6 އަހަރު، 10 އަހަރު
ވެގެންދާއިރު ވެސް. ހަމަ އެއްވެސް ކަހަލަ ކަމެއް ނެތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންވީމާ، ފަޅުރަށްތައް ތަރައްޤީކޮށް،
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވަޒީފާ ހޯދައިދިނުމަކީ ސަރުކާރެއްގެ ޒިންމާއަކަށް ވީހިނދު، އެކަން ކުރެވޭ މަންޒަރެއް
28

އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަބަދުވެސް މި ފެންނަނީ ސަރުކާރަށް ބައިއަތުހިފާ ބަޔަކަށް ރަށްރަށް
ދީގެން ނުހެދުނު ކަމުގައި ވި ޔަސް، އެ ރަށްރަށް އަނެއްކާވެސް ހަމަ އަރާ ޖޫރިމަނާ ކަ ނޑަމުން، ކުޑަކުރަމުން،
މަދުކުރަމުން ގޮސް އެ ރަށްރަށް އެ ފަރާތްތަކަށް ދީގެންދާ މަންޒަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފެންނަމުން މި ދަނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤައުމުގައި ރިސޯޓް ތަރައްޤީކުރަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަޖެހޭ ބޭރުގެ ފަރާތްތަކަށް
އިންވެސްޓްމަންޓުތައް ކުރެވޭނެ އުސޫލަކުން މި ކަންކަން ބަދަލުކުރަން. ސަރުކާރުގެ ބާރު ނުހިނގާ ގޮތަށް ހަމަ
އެއްވެސް މީހަކަށް ރިސޯޓެއް ރާއްޖޭގައި ތަރައްޤީނުކުރެވޭނެ ގޮތަށް ނިޒާމު ބައްޓަންވެގެންދިޔައިމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް
ނުފެނޭ ރިސޯޓެއް ހެދިގެން އަންނަ މަންޒަރެއް މި ޤައުމުގައި. އެތައް ބައިވަރު ؛ 100 އެތައް ރަށެއް ކުށްޔަށް ދީފައިވާ
މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ. އަނެއްކާވެސް މި ފެށެނީ އާ އަހަރެއް. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މި
ފަހަރުގައި ޓީވީ މޯލްޑިވްސް އިން ކަންނޭނގެ ރަށްރަށް ކުއްޔަށް ދިނުމުގައި ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާނީ. މީގެ ކުރީ
ފަހަރުގައި ގޮ އްސަ މި އޮތީ އެމް.އެމް. ޕީ.އާރު.ސީ ، ނުވަތަ ޓޫރިޒަމް ޕްރޮމޯޝަން ބޯޑޭ ކިޔާ ތަނެއްގެ ތެރެއަށް ލައިގެން
މި ހުރިހާ ކަމެއް ގޮއްސަ މި އޮތީ. ސަރުކާރަށް ވަންނަންޖެހޭ ފައިސާގެ 70 ،60 ރަށުގެ ފައިސާ ވަދެފައެއް ނެތް
ދައުލަތަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންވީމާ، އަނެއްކާވެސް މި ފަހަރު އާ ކުންފުންޏެއްގެ ދަށުން މި ރަށްރަށް އާ
ގޮތަކަށް ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ ނިޒާމެއް ކަ ނޑައަޅަން ކަންނޭގެ މި ތަނަށް ބިލެއް ހުށަހަޅައިގެން ސަރުކާރުން މި
އުޅުއްވަނީ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް އެ ފައިސާ ނުވަދެ، ފައިސާ ލިބޭނެ ގޮތެއް ސަރުކާރުން ހޯދަމުން މި ދަނީ.
އެގޮތް ފެނުނީމާ، މި ބިލު އަނެއްކާވެސް އެނބުރި މި ތަނަށް އަންނާނީ. އައިސްސަ މި ބިލު ފާސްވެގެންދާނީ.
އެހެންވީމާ، މި ބިލަކީ ވެސް އިޚްލާޞްތެރިކަމެއް އޮވެގެނެއް، ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާއެއް ކުރާނެ ކަމަކަށް، ރައްޔިތުންގެ
ތަރައްޤީއަށް ޓަކައި ހުށަހެޅިގެން ހިނގާ ކަމެއް ކަމުގައެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ދެންނެވޭކަށް ނެތް. މަޤްޞަދު ގޯސް.
ވިސްނުން ގޯސް. ކަންތައްތައް ހިނގާ އުސޫލު ގޯސް. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ތަނުން ފެންނަމުން މި ދާ
މަންޒަރަކީ. އިހަށްދުވަހު ލީ މީހާ، އަނެއްކާވެސް ގެނެސް ހަމަ 3 ގަޑިއިރު ތެރޭގައި ކަ ނޑާފައި ގެއަށް ފޮނުވާލަނީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން މިހެން ހިނގަމުންދާއިރުގައި ސަރުކާރުގެ ނިޔަތާ ދޭތެރޭގައި ވަރަށް
ބޮޑަށް ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ސުވާލު މިއަދު އުފެދެމުން މި ދަނީ. އަބަދުވެސް ސަރުކާރުން މި ބުނަނީ ނުހެދޭ
ފަޅުރަށެއް ނުނެގޭނޭ. ހަމައެކަނި ނެގޭނީ ނުރުހޭ މީހާގެ ރަށޭ. އެއީ މި ތަނުން މި ފެންނަމުންދާ މަންޒަރަކީ. މިއީ މި
ޤައުމުގެ މިއަދުގެ ޙަޤީޤަތް. ރައީސަށް ވެސް ހަމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މިހެންކަން ކަންތައްތައް ވަމުންދަނީ. މި ނޫން
ގޮތަކަށް ކަމެއްވާ މަންޒަރެއް ނުފެނޭ. އެހެންނަމަވެސް، އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅުކުރަން ބޭނުންވަންޏާ، އިޤްތިޞާދު
ކުރިއަރުވަން ބޭނުންވަޏާ ނުރުހޭ މީހާގެ ރަށް ވެސް ނުނެގި، ނުހެދޭ މީހާގެ ރަށް ނެގިގެން މިކަން ހަމައަކަށް
އެޅިގެންދާނީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
29

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޞްޠަފާއަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޞްޠަފާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.، ފަޅުރަށްތަކާ ބެހޭ ގާނޫނު އަލުން މުރާޖަޢާކޮށް، އިޞްލާޙުކޮށް، ރަނގަޅުކޮށް ، މި
މަޖިލީހުން ފޮނުވުމަށް ޓަކައި މިހާރު ފަރުމާކުރެވިފައިވާ ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވާލުމަށް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކާބަފައިން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޫކޮށްފައި ދިޔައީކީ ރަނާއި ޖަވާހިރާ، މިކަހަލަ މައުދަންތަކެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޫކޮށްފައި
ދިޔައީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކާބައިފިން ދޫކޮށްފައިދިޔައީ ކަރުނައާއި ހިތާމަޔާއި އަނިޔާވެރިކަން. މި ރާއްޖޭގަ އި އުފެދުނު ނުލަފާ
އަނިޔާވެރި ޚުދުމުޚްތާރު ވެރިންތަކެއްގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމައެކަނި އަނިޔާވެރިކަމާއި ހިތާމަޔާ ނޫން
އެއްވެސް އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކާބަފައިން ދޫކޮށްފައި ނުދޭ. ދެން ހުރީ މި ފަޅުރަށްތައް. މި ފަޅުރަށްތަކަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ޒަމާނުއްސުރެ ފެށިގެން އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ ކާބަފައިން ކަ އިބޮއިހަދައި ، އެ މީހުންގެ ދިރިއުޅުން
ތަނަވަސްކުރުމަށް ޓަކައި ހަމައެކަނި އެ މީހުންގެ އަތުގައި އޮތް އެއްޗަކީ މި ވަސީލަތް. މިއަދު މި ރަށްތައް މި ދަނީ،
މި ރަށްތަކުގެ ވެރިފަރާތަށް، ނޫނިއްޔާ ރަށްތައް ޙައްޤުވެގެންވާ ފަރާތްތަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުލިބި. ތ. އަތޮޅު ގައި
އޮންނަނީ 4 ފަޅު. 4 ފަޅު ގެ ތެރޭން، މީހުން އުޅޭ 4 ފަޅު ގެ ތެރޭން ބައެއް ފަޅުތަކުގައި ވިއްސަކަށް ރަށް އެބަހުރި. މި
ވިއްސަކަށް ރަށް، ނޫނިއްޔާ ޖުމްލަ ސާޅީހަކަށް ރަށް އޮތްއިރު ގައި، އޭގެން ރައްޔިތަކަށް ބޮޑު ލާރިއެއް ވެސް ނުލިބި މި
ރަށްތައް ހަމަ ހިތުހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ދެމުން އެ ދަނީ. މި ރަށްތައް ދޫކޮށްލައިގެން ލިބޭ ފައިސާއެއް މި ދަނީ އެއްބައި
ސަރުކާރަށް، އަނެއްބައި ކޮރަޕްޝަނަށް، އަނެއްބައި އަނެކަކަށް ދަނީ. ދާއިރު ރައްޔިތުން ތިބެނީ ބަ ނޑަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ، މި ބިލު އަލުން ފަރުމާކޮށްގެން އަންނައިރުގައި ދިއުޅި އެއްނުވާ ގޮތަށް ސަރުކާރަށް މި ބިލު
ނުވިއްކަ އިލާށޭ. މި ރަށްތައް ދެން ދޫކޮށްލާއިރުގައި ނޫނިއްޔާ ޓޫރިޒަމަށް ދޫކުރަމުންދާ ކަމަށް ވާނަމަ އެ ރަށްރަށުގެ
ރަށްވެހިންނަށް މިއިން އެއްޗެއް ލިބެންޖޭހެނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރަށްތައް ބަލަހައްޓަމުންދިޔައީ، ފަޅުތަކު ގެ ތެރޭގަ އި
ހުރި ރަށްތައް ބަލަހައްޓަމުންދިޔައީ ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް އެހީތެރިކަމެއް ނެތި. ހަމައެކަނި ސަރުކާރުން މަންފާއެއް
ނެގުން ނޫން އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށްފައެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހައިފިން ދެންމެ ފުވައްމުލަކު ދާއިރާގެ މެންބަރަކު
ވިދާޅުވެއްޖެ އަތޮޅު ފިހާރަތަކުގެ ވާހަކަ. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ތާއީދުކުރަން. އޭގެ ބަދަލެއް ގެ
ގޮތުގައި، އަތޮޅު ފިހާރައިގެ ބަދަލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ކޮންމެ ފިހާރައަކަށް ރަށެއް ލިބެން އެބަޖެހޭ. އަދި މިއަދާ
ހަމައަށް ދިޔައިރު ވެސް ރާއްޖެތެރޭގައި ނެތް އާމްދަނީ ހޯދާނެ އެއްވެސް ވަސީލަތެއް. އެކަމުގެ ސަބަބުން މުޅި
30

ރާއްޖެތެރޭ ހަކުރާއި އޭތިމީއްޗަށް، ތެލަށް ގޮސް މުޅި ރައްޔިތުންގެ ދަރިންތަކެއް ތިބީ ބިކަހާލުގައި ، މަގުމަތިވެއްޖެ.
މިހެން ވާންޖެހޭނީ ރާއްޖެތެރޭގައި ކުރާނެ މަސައްކަތެއް ނެތިގެން. އާމްދަނީ ހޯދާނެ މަސައްކަތެއް ނެތި، ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތެއް ނެތި އެ މީހުން ބިކަވެގެންދާތީވެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ ރާއްޖެތެރޭގައި ހުރި މުދާތައް ވިއްކާފައި ގެނެސް ހުރިހާ
ފައިސާއެއް މި އަޅަނީ މާލެއަށް. މީ ޙައްޤު ގޮތެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަޖެހޭ މި ކަމަށް ވިސްނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ރާއްޖެތެރޭ ރައްޔިތުން ކުރާހާ މަސައްކަތް ގެނެސްގެން ވޭތުވެދިޔަ ފަންސާހަކަށް އަހަރު ވަންދެކަށް މި އޮތީ މާލެ އެކަނި
ތަރައްޤީކޮށްފަ. އަދިވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ރާއްޖެތެރޭ ރައްޔިތުން ތިބީ ހަމަ ކުރީ ޒަމާނު؛ މީގެ ފަންސާހަކަށް އަހަރު
ކުރީގައި ތިބި ހާލުގައި ތިބީ. އެއްވެސް ކަހަލަ ތަރައްޤީ އެއް ތަހުޒީބެއް ލިބިފައެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ 21
ވަނަ ޤަރުނުގައި ފެނާއި ކަރަންޓާއި ނަރުދަމާ ލާ ވާހަކަ. ކޮންކަމެއްތޯ ކުރެވިފައި އޮތީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ބަހުސް މަރުޙަލާ ނިމުނީ. އެހެންކަމުން، ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3
ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު)
އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ 3 ވަނަ ކިޔުން އިއްވަން.
-{6.3} އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.3، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު 10 ނޮވެންބަރު 2015
ގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ބިލަށް އެއްވެސް އިޞްލާޙެއް ލިބިފައެއް ނުވޭ. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުޤައްރިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޢާމިރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު) އަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙަކީ ޖުމުލަ
36 މާއްދާއެއްގެ މައްޗަށް އެކުލެވިފައިވާ އިޞްލާޙެއް. 36 މާއްދާގެ މައްޗަށް މި ބިލު އެކުލެވިފައިވީ ކަމަކު، މި
ބިލުގައި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ މާއްދަތަކަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކާ ގުޅޭ އެންމެހައި އިޞްލާޙުތައް
ބަޔާންވެގެންވާނެ. އަދި މި އިޞްލާޙުތައް ދިރާސާ؛ މި އިޞްލާޙު، މި ބިލު އިޤްތިޞާދީން ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރިއިރުގައި
މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި މެންބަރުން ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި މިކަމާ ގުޅުންހުރި އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުން
މިކަމުގެ ޚިޔާލު ހޯދައި، އެކަންކަމުގެ ތެރޭން މި ބިލަށް ގެނެވޭނެ އިޞްލާޙުތައް މި ބިލުގައި ހިމެނިފައިވާނެ ވާހަކަ
31

ވެސް ދަންނަވަން. އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 86 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ތަޅުމުން ގޮތެއް ނިންމުމަށް ޓަކައި މި ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ފުރުޞަތުގައި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި
ނައިބު މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުންނަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. 1 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސް ވަގުތު މި ކޮމިޓީ
ރިޕޯޓަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ. އެއީ ޕީ.ޕީ.އެމަށް 28 މިނެޓު 59 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 14 މިނެޓު 29 ސިކުންތު.
ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 3 މިނެޓު. ވަކި
ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3 މިނެޓު. ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ ނިމުނީ.
ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ މި ނިންމާލީ އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެދިވަޑައިގެންފައިނުވާތީ. އެހެންކަމުން، ގަވާއިދުގެ
75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު)
އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލުގެ 3 ވަނަ ކިޔުން އިއްވަން.
-{6.4} އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.4، އޭޝިއަން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އިންވެސްޓްމެންޓުގެ ބޭންކުގެ މެންބަރަކަށް
ދިވެހިރާއްޖެ ވުމާ ބެހޭ ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު 10
ނޮވެންބަރު 2015 ގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވުނު. މި ބިލަށް އެއްވެސް އިޞްލާޙެއް ލިބިފައެއް ނުވޭ. މި
ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުޤައްރިރު، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އޭޝިއަން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އިންވެސްޓްމެންޓް
ބޭންކުގެ މެންބަރަކަށް ދިވެހިރާއްޖެވުމާ ބެހޭ ގޮތުން ބިލެއް ހުށަހެޅި، މި ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވާފައި
ވަނީ ހަމަގައިމު ވެސް މިހާތަނަށް އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ނުކުރާހާ އުފާވެރި މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގަ އި. އެހެން މިދެންނެވި
ކަމަކީ، މިއަދުގެ ބަޖެޓް ހުށަހަޅަމުން ވެސް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
އުފާވެރިކަން ގެނެސްދިނުމަށް ޓަކައި، އަދި މާލީ ތަނަވަސްކަން ގެނެސްދިނުމަށް ޓަކައި މި ބިލަކީ ވަރަށް މުހިއްމު
ބިލެއް ކަމަށް. އެހެންކަމުން، މި ބިލު ދިރާސާކުރެއްވުމުގައި ކޮމިޓީގެ ވަކި މެންބަރެއް ނޫން، ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް
ވަރަށް ޝައުޤުވެރިކަމާއެކު މަސައްކަތްކޮށްފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އެހެންކަމުން، މިއަދު ރައްޔިތުންގެ
32

މަޖިލީހަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަމުން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތަށް މިއަދުން މިއަދަށް މި ބިލު
ފާސްކޮށްދެއްވައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް މިކަމުގެ ފޮނިމީރުކަން ލިބޭނޭ ގޮތަށް މިކަން
ވެގެންދިއުމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ގަބޫލުކޮށް، އަދި ދެކޭނެ ކަމެއް
ކަމަށް ވާތީވެ މި ބިލު ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ފާސްކޮށް ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މާލީ ތަނަވަސްކަން ވީހާވެސް
އަވަހަކަށް ލިބޭނޭ ގޮތެއްގެ މަތީން ކަންތައްތައް ވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދެކޭ އުއްމީދަކަށް ވާތީވެ ، މި ބިލު
ފާސްކޮށްދެއްވުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ފުރުޞަތުގައި އިޤް ތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި
ނައިބު މުޤައްރިރަށާއި އިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުންނަށް ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރި ކަމާއެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މިއަދު
މިއީ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ދުވަހެއް. 4 ބިލު އެ ކޮމިޓީން ނިންމަވައި ތަޅުމަށް ފޮނުއްވައި ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމުގެ
އެންމެ ފަހުގެ ނިންމުންނިންމުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ. މި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓަށް އެއް ގަޑިއިރުގެ ބަހުސް
ކަ ނޑަ އެޅިފައި ވަނީ. އެއީ ޕީ.ޕީ.އެމަށް 28 މިނެޓު 59 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 14 މިނެޓު 29 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ
ޕާޓީއަށް 7 މިނެޓު 15 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓު 18 ސިކުންތު. އަދާލަތު ޕާޓީއަށް 3 މިނެޓު. ވަކި
ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 3 މިނެޓު. ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު
މި އަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރަށް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަދުގެ ސަރުކާރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މާލީ ތަނަވަސްކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި، ލޯނުގެ ލުއި ގޮތްތަކެއް ހަމަޖައްސައިދެއްވުމަށް ޓަކައި ކޮށްދެއްވަމުން ގެންދަވާ ބުރަ
މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި ޝުކުރުދަންނަވާ ހާލުގައި
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރާއްޖޭގެ އިންފްލޭޝަން ރޭޓާއި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރާއްޖޭގެ މީހުންގެ
މާލީ ތަނަވަސްކަން ބާރު ސްޕީޑުގައި ގެންދަން ބޭނުން ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެންވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެކޭ
ލޯނު ލިބޭނެ ފަސޭހަ ގޮތްތަކެއް ކަ ނޑައެޅިގެންދިއުން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މީގެ ކުރިން ދުވަހަކު ވެސް
ދަންނަވައިލާފައިވާނެ، ލޯނު ނަގާ ފަރާތްތަކަށް ބޭންކްކްރަޕްޓު ވެގެންދާ ޙަޤީޤީ ސަބަބަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޭގެ ޙަޤީޤީ
މާނައިގައި ކަލްކިއުލޭޓުކުރާއިރުގައި 11.5% ގައި ލޯނު ނަގައިގެން ގެދޮރުހެދުމަށް ނަގާ ލޯނު، ނުވަތަ ދޯނިފަހަރު
ބަނުމަށް ވެސް ނަގާ ލޯނުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަނގުރޫޓުވެގެންދަނީ 10 އަހަރުދުވަހަށް ނުވަތަ 15 އަހަރުދުވަހަށް
33

ބަހައިލީމާ 11.5% ގެ ބަދަލުގައި ހަމަގައިމު ވެސް އޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދައްކަންޖެހޭ އަދަދު 100 އަށް ވުރެ
މައްޗަށް ޕަސަންޓު އިތުރުވެގެންދާކަން ފާހަގަކުރެވޭ. މިއީ މިކަން ރޭވިފައި އޮންނަ ގޮތް. ކަމުގެ އާޚިރު ނަތީޖާއަކަށް
ދިމާވަނީ، ދިމާވާ ކުޑަކުޑަ ސަބަބަކާ ހުރެ ވެސް ލޯނު ނުދެއްކިއްޖެ ނަމަ، އެ ވިޔަފާރި ބަނގުރޫޓުވެ، ނުވަތަ އެ
ދޯންޏެއް ބޭންކަށް ނެގި، އަދި އެ ގެއެއް ވެސް ބޭންކަށް ނެގި، މިކަހަލަ ދަތި ކަންތައްތަކެއް ވަނީ. އެހެންވީމާ، އެ
ކަންކަން ޙައްލުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ރައްޔިތުންނަށް ލޯނު؛ ޚާއްޞަކޮށް ވިޔަފާރި ނޫން އެހެން
ބޭނުންތަކަށް، ނުވަތަ ވިޔަފާރި ކަންތައްތަކަށް ވެސް ނަގާ ލޯނުގައި މިހާރު އެ އޮތީ ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑު ލުޔެއް
ދެއްވާފަ. 4% އަށް ވުރެ ދަށްކޮށް ލޯނުހޯދާ ފަރާތްތަކަށް ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުން ސޮ ވްރިންއެއް ދޭނެކަމުގެ އިޢުލާން
މިއަދު ވެސް ކުރެވިގެން އެ ދިޔައީ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލެވޭތޯ މަސައްކަތް މި ކުރާ ވާހަކައަކީ، ގެދޮރު
އިމާރާތްކުރުމާއި އޮޑިދޯނިފަހަރު ބަނުމުގެ ވާހަކަ. އެންމެ ބޮޑު އިންފްރާ ސްޓްރަކްޗަރއަ ކަށް، ނުވަތަ އެންމެ ބޮޑު
ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަގައިމު ވެސް ދިރިއުޅުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ އެންމެ ބޮޑު ބިނާއެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އޮތީ މި ދެ ސިނާޢަތު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މިކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ތަންކޮޅެއް ލުއި
ގޮތްތަކެއް ވާންޖެހޭ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުން ވެސް އެބަ ގަބޫލުކުރޭ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ބޭންކުތަކުގެ
މެންބަރު ޤައުމަކަށް މި ދިވެހިރާއްޖެ ވެގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަގައިމު ވެސް މިކަމުގަ އި ލުއިފަސޭހަ
ގޮތްތަކެއް؛ ބޭންކު ތަންކޮޅެއް އިންޓްރަސްޓް ކުޑަ، ނުވަތަ ތަންކޮޅެއް ލުއި ގޮތަކަށް ލޯނު ލިބިގެން، މި ދެންނެވި
ކަހަލަ ވަސީލަތްތައް ޤާއިމުކުރެވިގެން ނުވަތަ އެ ޚިދުމަތްތައް ލިބޭ، ނުވަތަ އެކަން؛ އެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ
ދުވަހަކަށް އިންތިޒާރުކުރާ އެތައް ބައިވަރު ރައްޔިތުންތަކެއް ތިބީތީވެ އެކަމަށް ސަރުކާރުން ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޙްތިރާމާ އެއްކޮށް ޝުކުރުދަންނަވައި އަދިވެސް ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ވީހާވެސް ލުއި ގޮތަކަށް
އެކަން ކޮށްދެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހޯދައިދެއްވުމަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެކޭ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ބަހުސް މަރުޙަލާ ނިމުނީ. އެހެންކަމުން، ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3
ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އޭޝިޔަން އިންފްރާ ސްޓްރަކްޗަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ބޭންކުގެ މެންބަރަކަށް
ދިވެހިރާއްޖެ ވުމާ ބެހޭ ބިލުގެ ތިންވަނަ ކިޔުން އިއްވަން. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 7 ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް
އެހުން. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނީ 1:30 ގައި. وال سالم عليكم.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:44 އިން 13:30 އަށް]
34

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
7. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال سالم عليكم. މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދަން ކަމަށް. އެޖެންޑާ އައިޓަމު 7، ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި
ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. ވޯޓު ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު).
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން. ކާޑުކޮޅުތައް ޗެކުކޮށްލަދެއްވުމަށް ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން. ބައެއް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކާޑު ބޭނުންކުރައްވާ؛ އާއްމުކޮށް ކާޑަކީ އެއީ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއަށް ވަދެވަޑައި ގެންފައި
އަނެއްހެން ކާޑު ޖައްސަވާ ގޮތަށް މި އޮންނަނީ މަޖިލީހުގެ ހާޒިރީއަށް. ވޯޓަށް އެކަނި އޮންނަ ގޮތަކަށް ނޫން ހަމަޖެހިފައި
އޮންނަނީ. ވޯޓަށް ދަންނަވައިލާނަން، މިއަދުގެ ފުރަތަމަ ވޯޓަށް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ނި ހާން ޙުސައިންމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާނޫނު ނަންބަރު 69/78)ކަ ނޑުގައި ދުއްވާ
އުޅަނދުތައް ދުއްވުމާ ބެހޭ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް
ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 59
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 55
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 02
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 55
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 28
35

ޖުމްލަ: 55
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 59. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 55. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު
ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 2. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 55. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 28. ޖުމިލަ؛ 55. އެހެންކަމުން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން،
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާނޫނު ނަންބަރު 69/78
(ކަ ނޑުގަ އި ދުއްވާ އުޅަނދުތައް ދުއްވުމާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަ ށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި
ނިންމެވި ގޮތަށް ވޯޓު ގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެވަނަ ވޯޓަށް ދަންނަވައިލާނަން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ
ބިލު ފާސްކުރެއްވުމަށް ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމަށް ނިންމަވައި އެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް
ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 59
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 57
36

ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 01
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 57
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 29
ޖުމްލަ: 57
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 59. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 57. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު
ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 1. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 57. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 29. ޖުމުލަ؛ 57. އެހެންކަމުން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ގައްދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 20/98)ދިވެހިރާ އްޖޭގެ
ފަޅުރަށްރަށާ ބެހޭ ގާނޫނު(އަ ށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ފާސްކުރެއްވުމަށް ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމަށް ނިންމަވައި
އެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް ވޯޓުގައި ބައިވެރިވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން
ފާސްވެއްޖެ. މިގޮތަށް ފާސްވުމާ ގުޅިގެން މަޖިލީހުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ބިލުގެ ހަޔާތް ނިމުމަކަށް އައީކަމުގައި
ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން ވޯޓަށް ދަންނަވާލަން މި އޮތީ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނުގެ އިޞްލާޙުގެ ބިލު. ދަންނަވައިލާނަން. ހުޅުހެންވޭރު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009)އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ
ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
37

ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 59
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 55
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 03
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 55
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 28
ޖުމްލަ: 55
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސްނުވޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 59. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ
އަދަދު؛ 55. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 3. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 55. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 28. ޖުމުލަ؛ 55. އެހެންކަމުން،
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009)އެއްގަމު
ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް މަޖިލީހުން
ފާހެއްނުވި. މިގޮތަށް ފާސްނުވުމާ ގުޅިގެން މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 85 ވަނަ މާއްދާގެ (މ)ގެ ދަށުން ބިލު އަނބުރާ
ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވާލަން ފެނޭތޯ ބެލުމަށް ވޯޓަށް ދަންނަވާލަންޖެހޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެ ވޯޓަށް ދަންނަވާނަން. ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު
38

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 85 ވަނަ މާއްދާގެ (މ)ގެ ދަށުން އަނބުރާ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 58
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 53
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 02
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 01
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 55
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 28
ޖުމްލަ: 55
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 58. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 53. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 2. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 1. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 55. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 28. ޖުމުލަ؛ 55. އެހެންކަމުން،
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009)އެއްގަމު
ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 85 ވަނަ މާއްދާގެ)މ(ގެ
39

ދަށުން އަނބުރާ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުމަށް މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ. މި ބިލު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވިއްޖެ ކަމުގައި
ކަ ނޑައަޅަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ 5 ވަނަ ވޯޓު އަދި އެންމެ ފަހު ވޯޓަށް ދަންނަވައިލާނަން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ
އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އޭޝިއަން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އިންވެސްޓުމަންޓް ބޭންކުގެ
މެންބަރަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވުމާ ބެހޭ ބިލު، ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 85
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 59
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 57
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 57
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 29
ޖުމްލަ: 57
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
40

މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 85. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 59. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 57. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު
ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 57. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 29. ޖުމުލަ؛ 57. އެހެންކަމުން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޚަލީލް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އޭޝިއަން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ
އިންވެސްޓުމަންޓް ބޭންކުގެ މެންބަރަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވުމާ ބެހޭ ބިލު ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތަށް
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ
16 ނޮވެންބަރު 2015 ވާ ހޯމަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9:00 ގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
41